ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ ЦАНА — PRICE $ 1.00

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD

POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431. Tel.: (212) 330-2036

Год. XXVIII, № 266 New York, June — Чырвень 1979 Vol. XXVIII, № 266

ПРЫВІТАНЬНІ ТРЭЙЦЯМУ БЕЛАРУСКАМУ ФЭСТЫВАЛЮ ВЫДАТНЫХ ПАЛІТЫЧНЫХ ДЗЕЯЧОЎ

ГУБЭРНАТАР ШТАТУ НЬЮ ДЖЭРЗІ БРЭНДАН БЭРН праз асабістага прадстаўніка Стывэна Рычэра, Дырэктара Аддзелу Турызму штату, выдаў наступную праклямацыю:

Дзеля таго, што шмат жыхароў беларускага паходжаньня ў нашым штаце зьяўляецца важнай складовай часткай усяго жыхарства й дзейнасьці штату, і

Дзеля таго, што жыхары штату беларускага паходжаньня адзначаюць сёлета 61-я ўгодкі Беларускае Народнае Рэспублікі, ня гледзячы на акупацыю іхнае бацькаўшчыны й бацькаўшчыны іхных бацькоў камуністычнай Расеяй, і

Дзеля таго, што гэта важна для жыхароў беларускага паходжаньня адзначыць іхную багатую культурную спадчыну ды загарантаваць пераданьне іхных культурных звычаяў і традыцыяў наступным пакаленьням, і

Дзеля таго, што гэты новы сэзон у Цэнтры Мастацтваў штату Нью Джэрзі пачынаецца паказам беларускае культуры й мастацтва,

Дзеля гэтага, я Брэндан Бэрн, Губэрнатар штату Нью Джэрзі абвяшчаю дзень 19 траўня 1979 году Днём Беларускага Фэстывалю ў штаце Нью Джэрзі.

Губэрнатар штату
Брэндан Бэрн
Сакратар штату
Дональд Лан

БЕЛЫ ДОМ, ВАШЫНГТОН ТРЭЙЦЯМУ БЕЛАРУСКАМУ ФЭСТЫВАЛЮ Ў АМЭРЫЦЫ

Прэзыдэнт Джымі Картэр перасылае свае найлепшыя пажаданьні шмат посьпехаў у Дні Фэстывалю. Важная справа ў Вашынгтоне не дазваляе яму прыбыць на Фэстываль. Прымеце гэтае тэлефанічнае прывітаньне з найлепшымі зычэньнямі Беларускаму Фэстывалю.

СЭНАТАР ГАРЫСОН ВІЛЬЯМС, ШТАТ НЬЮ ДЖЭРЗІ:

Я горача вітаю ўсіх, хто прыехаў у штат Нью Джэрзі на Беларускі Фэстываль. Я вітаю Вас за Вашыя заўсёдныя стараньні захаваць азнакі й апрычонасьць беларускае спадчыны, каб будучыя пакаленьні Амэрыканцаў маглі ацаніць і зразумець калярытную беларускую культурную спадчыну.

Не зважаючы на даўгія гады савецкага панаваньня, дух **БЕЛАРУСІ** і ейнае імкненьне да незалежнасьці застаецца нязломным і ўсьцяж мацнее. Ваш Фэстываль сяньня яшчэ раз выклікае нашае захапленьне й запэўнівае нашае падтрыманьне ў змаганьні гэраічнага Беларускага Народу ды дапамагае нам трымаць позірк на гісторыю й багатую культуру, якую мусяць адзначаць усе. Найлепшых посьпехаў у гэтым важным і памятным дні!

СЭНАТАР БОБ ДОЛ, ШТАТ КЭНЗАС:

Не зважаючы на 60-гадовыя брутальныя зьдзекі й спробы зьнішчыць самыя асновы беларускай апрычонасьці, Народ Беларускі не паддаўся гэтаму наступу ды моцна й упорыста трымаецца сваіх нацыянальных звычаяў і традыцыяў, якія для Беларускага Народу маюць асаблівае значаньне.

Утрыманьне гэтых беларускіх традыцыяў сяньня сымбалізуюць постаці гэткіхперадавікоў, як Міхась Кукабака, Іван Бузіньнікаў ды іншыя. Гэта якраз гэткім людзям ды іхнай упорыстасьці ў імкненьні здабыць духовую й фізычную свабоду гэты Фэстываль мусіць быць прысьвечаны.

Ніхто з нас не павінен быць спакойны, пакуль гэтыя адважныя людзі ня будуць свабоднымі.

Ніхто не павінен быць спакойным, пакуль Беларусь не адродзіць сваёй самастойнасьці, што назначаная Беларускаму Народу Богам і Гісторыяй. Дык і мы не забудзем нашых абавязкаў перад Свабодай.

Дык з Богам і найлепшымі пажаданьнямі!

СЭНАТАР БІЛ БРЭДЛЕЙ, ШТАТ НЬЮ ДЖЭРЗІ:

Нажаль, не магу сяньня быць разам з Вамі на Фэстывалі. Аднак, у будучыні спадзяюся быць зь беларускай грамадой на Вашых урачыстасьцях. Шчырыя прывітаньні ўсім удзельнікам і прысутным на Трэйцім Беларускім Фэстывалі ў Амэрыцы!

СЭНАТАР ДЖОН ГЛЭН, ШТАТ ОГАЁ:

Сэнатарскія абавязкі вымагаюць шмат працы, і я думаю, што мы ўсе хацелі-б, каб тыдні й працоўныя дні былі даўжэйшыя! Важныя справы ў Сэнаце стрымоўваюць мяне ад прысутнасьці на Трэйцім Беларускім Фэстывалі.

Вітаю Вас, жадаю посьпеху ды, калі ласка, паведамляйце мяне й маіх дараднікаў, калі Вам будзе патрэбная мая дапамога.

СЭНАТАР ЧАРЛЗ ПЭРСЫ, ШТАТ ІЛІНОЙ:

Найлепшыя пажаданьні Трэйцяму Беларускаму Фэстывалю — паказьніку беларускае культуры ў Амэрыцы!

СЭНАТАР ДЖОН ГАЙНЦ, ШТАТ ПЭНСЫЛЬВЭНІЯ:

Вашая тут прысутнасьць — гэта паказьнік і сьветчаньне ня толькі вялікае жывучасьці нацыянальнасьцяў Амэрыкі, але гэта таксама сьветчаньне моцы й адвагі Беларускага Народу.

„НЯХАЙ БУДЗЕ ВЕЧНАЙ НАШАЯ СУПОЛЬНАЯ ПРАЦА НА КАРЫСЬЦЬ СВАБОДЫ ЎСІХ ЛЮДЗЕЙ НА ЗЯМЛІ!" (сказ гэты ў прывітаньні Сэнатара быў напісаны пабеларуску).

СЭНАТАР ГОЎАРД МЭТЦЭНБАЎМ, ШТАТ ОГАЁ:

Паважаны Сп. Кіпель! Гэтым перасылаю і прашу Вас перадаць мае прывітаньні ўдзельнікам і арганізатарам Фэстывалю ды ўсім Амэрыканцам беларускага паходжаньня ў іхных імкненьнях утрыманьня багатае беларускае культурнае спадчыны ў Амэрыцы. Даю таксама маё падтрыманьне Амэрыканцам беларускага паходжаньня за тое, што яны занялі становішча за падтрыманьне тых, хто выступіў у Савецкім Саюзе й іншых краёх у вабароне Людзкіх Правоў.

СЭНАТАР ЯКУБ ДУСАВІЦ, ШТАТ НЬЮ ЁРК:

Шчырыя прывітаньні Трэйцяму Беларускаму Фэстывалю ў Амэрыцы!

СЭНАТАР ПІТЭР ДОМІНІЧЫ, ШТАТ НЬЮ МЭКСЫКО:

Перасылаю мае пажаданьні Трэйцяму Беларускаму Фэстывалю ў Амэрыцы. Ваш Фэстываль Беларускае Культуры — гэта частка нашае Амэрыканскае Культуры. Ваш Фэстываль прыпамінае нам, што нашыя карэньні зьвязаныя із шматлікімі народамі, у тым ліку й з Народам Беларускім.

СЭНАТАР ТЭД КЭНЭДЫ, ШТАТ МАСАЧУСЭТС:

Шчыра вітаю Беларускі Фэстываль у Амэрыцы ды жадаю посьпеху ў Вашай працы!

СЭНАТАР ДАНІЕЛЬ МОЙНІГАН, ШТАТ НЬЮ ЁРК:

Вітаю Трэйці Беларускі Фэстываль у Амэрыцы!

КАНГРЭСМЭН МЭТ'Ю РЫНАЛЬДО, НЬЮ ДЖЭРЗІ:

Я заўсёды падзіўляю дзейнасьць Беларусаў-Амэрыканцаў і, як адзін з Вашых верных прыяцеляў, вітаю Вас з нагоды Трэйцяга Беларускага Фэстывалю. Гэта якраз дзякуючы Вашай дзейнасьці Задзіночаныя Штаты Амэрыкі сталіся галоўнай сілай на шляху адраджэньня права Беларускага Народу, а таксама правоў іншых паняволеных народаў. Я ўвесь час быў у авангардзе тых, што падтрымлівалі Вашыя дыпляматычныя й адміністрацыйныя дамаганьні й буду ў далейшым памагаць Вам.

КАНГРЭСМЭН ДЖЭК КЭМП: НЬЮ ЁРК:

Беларускі Народ падзяляе сваю спадчыну з Новым Сьветам ад 17-га стагодзьдзя. І ўклад Беларускага Народу ў Амэрыканскую спадчыну ўсьцяж узрастаў, калі тысячы беларускіх імігрантаў уцякалі ад пераследваньня ў Эўропе ў 19-м і 20-м стагодзьдзях. Тут яны знайшлі свабоду й могуць бязь ніякага прыгнёту Савецкае дзяржавы, які пануе сяньня на Беларусі, адзначаць сваю нацыянальную спадчыну.

КАНГРЭСМЭНКА БАРБАРА МІКУЛЬСКІ, МЭРЫЛЭНД:

Будучы польскага паходжаньня, я асабліва цаню й цешуся з гэткіх нагодаў, як Беларускі Фэстываль. Усе Амэрыканцы ўзбагачваюцца гэткімі падзеямі й умацоўваюцца культурна за кошт шматлікіх народаў. Беларусы-Амэрыканцы павінны быць асабліва гордыя ў гэты дзень і асабліва гордыя за свой уклад у амэрыканскую культуру. Бязь іхнага ўкладу й адданасьці фундамантальным прынцыпам Задзіночаных Штатаў ды адданасьці й пашане беларускай спадчыне — мы ўсе былі-б бяднейшыя. Мае шчырыя прывітаньні Фэстывалю!

КАНГРЭСМЭН ПІТЭР РОДЫНО, НЬЮ ДЖЭРЗІ:

Найшчырэйшыя прывітаньні ў гэты дзень Беларускаму Фэстывалю!

КАНГРЭСМЭН ДЖОЗЭП АДДАБО, НЬЮ ЁРК:

Вітаю Беларускі Фэстываль!
Ваш заўсёды сябра.

КАНГРЭСМЭНКА МІЛІЦЭНТ ФЭНВІК, НЬЮ ДЖЭРЗІ:

Працы ў Кангрэсе шмат. Не магу прыехаць. Вітаю Дзень Беларускае Культуры!

КАНГРЭСМЭН ЭДВАРД ДЭРВІНСКІ, ІЛІНОЙ:

Вітаю Беларусаў-Амэрыканцаў за працу дзеля адраджэньня Свабоды ў краю іхных бацькоў. Хай Беларускі Фэстываль у Амэрыцы напамінае ўсім, што дух Свабоды жыве ў сэрцах Беларускага Народу, не зважаючы на камуністычнае паняволеньне.

(Заканчэньне на 5-ай бач.)

З ВЫСТАВАК НАРОДНАГА МАСТАЦТВА

Стоішча з ручнымі мастацкімі вырабамі Беларусаў Чыкага на Фэстывалі

Фота Алекса Сільвановіча

Паказ абраду Дажынак на Фэстывалі: дзяўчына з апошнім снапом

Фота Алекса Сільвановіча

Вучаніцы беларускае школы Лора Рагалевіч із Саўт Рывэру (зьлева) й Вольга Трылер зь Нью Ёрку (справа) любуюцца беларускімі паясамі на Фэстывалі

Фота Пат. Фераіолі

BIELARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION. Inc.
Subscription $ 10. 00 yearly.

„БЕЛАРУС" — Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 10.00 дал. на год.
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, могуць зьмяшчаць пагляды, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

ВЫСНОВЫ

Трэйці Беларускі Фэстываль стаўся мінуўшчынай. Вось некаторыя падсумаваньні-высновы, якія трэба зрабіць з гэтае важнае падзеі:

Мы, Беларусы Амэрыкі й Канады, можам праводзіць масавыя імпрэзы з удзелам колькіх тысячаў асобаў. Як паказалі тры Фэстывалі, колькасьць загадзя прадаваных білетаў з году на год узрастала. Гэта сьветчыць, што мы можам дзеіць **супольна** ня толькі ў роўніцы індывідуальнага супрацоўніцтва, але й супрацоўніцтва міжарганізацыйнага. Сёлетні Фэстываль быў праведзены сіламі арганізацыяў моладзі й вэтэранаў, прыхільнікамі БНР і БЦР, сябрамі Кангрэсавага Камітэту, Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, Задзіночаньня Беларусаў штату Іліной, прыхаджанамі розных царкоўных юрысдыкцыяў. Усе разам зыйшліся на ніве канкрэтнае працы й канкрэтнае справы ў імя Беларусі. У гэтым — нашае найбольшае дасягненьне.

Фэстывалі становяць мост ня толькі паміж старымі й маладымі, але й паміж рознымі ў часе прыбыцьця ў Амэрыку пакаленьнямі беларускае эміграцыі. На сёлетнім Фэстывалі быў Беларус, што прыехаў у Амэрыку ў 1912 годзе, і былі людзі, што прыехалі апошнімі гадамі. Цімала й Амэрыканцаў другога ды трэйцяга пакаленьня з радасьцяй пазналі на Трэйцім Беларускім Фэстывалі свае этнічныя вытокі, свае карані.

Гэткія масавыя імпрэзы пад сілу нам і ў будучыні — зразумела, пры ўмове, што мы будзем рабіць іх **усе разам.**

Масавы характар нашых імпрэзаў, нат чыста культурных, прыцягвае ўвагу палітыкаў мясцовага, штатавага й фэдэральнага маштабаў. Палітыкі ў дэмакратычнай сыстэме йдуць туды, дзе маса, рэагуюць на масу, лічацца з масай. **Масавасьць** нашых імпрэзаў — гэта **вышэйшы палітычны ўзровень** нашае дзейнасьці на карысьць Беларусі.

Пра гэта вельмі важна памятаць, рыхтуючыся цяпер да 4-га Беларускага Фэстывалю.

СЯБРЫ БЕЛАРУСКАГА ФЭСТЫВАЛЬНАГА КАМІТЭТУ 1979 ГОДУ

Byelorussian Heritage Festival
Saturday May, 19 1979
Garden State Arts Center

Вітаўт Кіпель — старшыня; сябры: Нона Махнюк, Жорж Наумчык, Юрка Азарка, Ірэна Рагалевіч, Галіна Русак, Ксавэры Барысавец, Ірэна Цупрык, Ірэна Каляда, Вольга Лукашэвіч, Віла Леўчук, Алекс Мартыновіч, Ала Романо, Янка Запруднік, Аўген Лысюк, Віталі Цярпіцкі, Васіль Русак, Міхась Бахар, Францк Бартуль, Аўген Дубяга, Аўген Дубовік, Сафія Лэйк, Сяргей Рагалевіч, Мікола Заморскі, Фрэнк Романо, Лена Войтэнка, Вера Бартуль, Валерыя Гарох, Сяргей Касьцюк, Маня Нэстар, Вячаслаў Сянькоў, Лявон Шурак, Вячаслаў Станкевіч, Ніна Запруднік, Тамара Кольба, Зора Кіпель Надзя Кудасава, Ліза Літаровіч, Алег Махнюк, Валя Рагалевіч, Алекс Сільвановіч, Раіса Станкевіч, Вольга Трылер, Жорж Арцішэнка, Боб Цупрык, Альгерд Кажура, Віктар Васілеўскі, Надзя Арцішэнка, Вера Арцішэнка, Аня Бартуль, Аня Бойчук, Ніла Цярпіцкі, Ліда Данілюк, Рагнеда Гутырчык, Алеся Кіпель, Юзік Крывенька, Ірэна Касьцюк, Юрка Кіпель, Люда Русак, Вера Запруднік, Ната Русак, Язэп Арцюх, Іван Бруцкі, Лянгіна Брылеўская, Аня Хрыстовіч, Юрка Драздоўскі, Сяргей Грамыка, Кастусь Калоша, Ніна Кіт, Антон Маркевіч, Васіль Мельяновіч, Юзэфа Найдзюк, Аўген Нэстар, Юрка Корчык, Мікола Пруські, Васіль Пунтус, Вера Рамук, Таіса Русак, Аркадзь Рутман, Ева Пашкевіч, Галіна Павэлс, Алекс Шастак, Валентына Шудзейка, Пётра Захаркевіч, Нікодым Жызьнеўскі.

ТРЫЦЦАЦЬ ТРЭЙЦІ ГАДАВЫ ЗЬЕЗД ЗБВБ

У сыботу 12 травеня адбыўся ў Беларускім Доме ў Лёндане чародны 33-ці Агульны Гадавы Зьезд Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі (ЗБВБ). Пасьля адчыненьня й прывітаньня Зьезду старшыня ўступаючай Галоўнай Управы ЗБВБ Янка Міхалюк папрасіў прысутных хвілінай цішыні ўшанаваць памяць а. Язэпа Гэрмановіча й Максіма Рудзя, што адыйшлі ў вечнасьць. У склад Прэзыдыюму Зьезду былі выбраньня: сп. Я. Міхалюк — за старшыню й сп. сп. А. Здановіч і П. Наваро — за сакратароў. Зьезд зацьвердзіў пратакол папярэдняга Зьезду, які быў прачытаны сп. А. Лашуком.

На Зьезьдзе былі заслуханыя наступныя справаздачы: Галоўнай Управы ЗБВБ, управаў Аддзелаў ЗБВБ, Харытатыўнай Сэкцыі пры ЗБВБ, Адміністратараў Беларускіх Дамоў у Брадфардзе, Лёндане й Манчэстары, Аўдытара ЗБВБ і Нагляднай Рады. З усіх справаздачаў і дыскусыяў над імі выявілася, што ЗБВБ выконвае вялікую й паважную працу на карысьць агульнай беларускай справы. Асабліва шмат увагі прысьвячаецца папулярызаваньню беларускай незалежніцкай ідэі на міжнародным грунце. Зьезд сьцьвердзіў, што Галоўная Ўправа ЗБВБ поўнасьцяй вывязалася з ускладаных на яе абавязкаў і прызнаў ёй абсалюторыюм з падзякаю.

Новая Галоўная Ўправа ЗБВБ на наступную кадэнцыю была выбраная ў наступным складзе: Старшыня — Я. Міхалюк, Заступнік Старшыні — А. Здановіч, Сакратар — П. Наваро, Скарбнік — П. Асіповіч, Сябры Ўправы — А. Лашук і Я. Сяўковіч. Зьезд выслаў прывітальны ліст новавыбранаму брытанскаму ўраду.

П. Н.

ПРЫВІТАНЬНІ ТРЭЙЦЯМУ БЕЛАРУСКАМУ ФЭСТЫВАЛЮ

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

Я ведаю, на колькі моцнае жаданьне Беларускага Народу быць свабодным, не зважаючы на даўгое паняволеньне, накінутае яму расейскім камунізмам. Таму ўважаю, што чарга за намі прызнаць адвагу імкненьняў Беларускага Народу ды запэўніць яго ў нашым наважаным падтрыманьні ягоных імкненьняў, каб дасягнуць найвышэйшае мэты — НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ!

ПРЫВІТАНЬНЕ ЗЬ БЕЛАРУСІ:

. . . Яшчэ з большай радасьцяй я прачытаў праграму Трэйцяга Беларускага Фэстывалю ў Нью Джэрзі. Божа, як-жа ўсьцешылася маё сэрца, што далёка ад роднай старонкі нашай, за акіянам, адбываюцца гэткія цудоўныя ўрачыстасьці, а на іх чуецца нашая матчыная мова, пяюцца нашыя беларускія песьні, красуюцца народныя касьцюмы й можна навет паласавацца нашымі нацыянальнымі стравамі. Значыць і там, у вялікай краіне сьвету жыве й працуе нашая беларускасьць, частка нашай Бацькаўшчыны!.. Гэта сьвята беларускай культуры на амэрыканскай зямлі... Хоць я не змагу прысутнічаць на гэтым сьвяце асабіста, затое думкамі й пачуцьцём я буду разам з Вамі ў гэты ўрачысты Дзень 19 травеня. Няхай-жа ён будзе сонечны, цёплы й радасны для ўсіх!.. (Імя й прозьвішча аўтара прывітаньня із зразумелых прычынаў не падаём — Рэд.).

КАНФЭРЭНЦЫЯ ЭЎРАПЕЙСКІХ СЭКТАРАЎ РАДЫ БНР

21 красавіка сёлета ў Лёндане (Ангельшчына) адбылася канфэрэнцыя эўрапейскіх сэктараў Рады Беларускай Народнай Рэспублікі. Гэта ўжо другая такая канфэрэнцыя, скліканая зь ініцыятывы ейнага старшыні д-ра В. Жука-Грышкевіча. (Першая нарада прадстаўнікоў эўрапейскіх сэктараў Рады БНР адбылася, таксама ў Лёндане, 15 красавіка 1972 году).

У сёлетняй канфэрэнцыі прынялі ўдзел прадстаўнікі ад сэктараў у Вялікабрытаніі (Лёндан, Манчэстар і Брадфард), Бэльгіі, Францыі й Нямеччыны, а таксама прадстаўнік Рады БНР у Гішпаніі. Канфэрэнцыя мела інфармацыйна-кансультацыйны характар. Яна пачалася кароткай малітвай Уладыкі Часлава Сіповіча і хвілінай цішыні ў знак пашаны памяці радных, што адыйшлі нядаўна ў вечнасьць (палкоўнік Аўген Трусаў і інж. Мікола Гарошка).

Пасьля прывітальнага слова старшыні Рады БНР і абраньня сакратара канфэрэнцыі (была выбраная аднагалосна д-р Раіса Жук-Грышкевіч), д-р В. Жук-Грышкевіч запрапанаваў парадак дня канфэрэнцыі зь пяцёх пунктаў, які й быў адобраны ўдзельнікамі амальшто бязь зьменаў. Затым ён перайшоў да іх разгляду, пачынаючы ад інфармацыі пра сучасны стан Рады БНР. Ён адзначыў, што як і ў дзейнасьці любога дзяржаўнага арганізму, у дзейнасьці Рады БНР ёсьць плюсы й мінусы. Гэтыя апошнія выклікаюцца галоўным чынам з прычынаў часта ад нас незалежных, такіх, як, прыкладам, расьцярушанасьць нашай эміграцыі й радных па розных краінах і кантынэнтах, факт, які ня можа не адбіцца нэгатыўна на дзейнасьці Рады й ейных органаў. Аднак у параўнаньні із станам Рады БНР перад Х-ай сэсіяй Рады БНР у 1968 годзе, сытуацыя зьмянілася на лепшае. За гэты пэрыяд ажывіліся сэктары Рады БНР і шмат было зроблена ў розных галінах нашага палітычнага, культурнага й грамадзкага жыцьця, а таксама й на міжнароднай арэне.

Сярод недахопаў, старшыня Рады адзначыў як галоўныя: адсутнасьць экзэкутывы Рады БНР і свайго прэсавага органу. У сувязі з гэтым апошнім пытаньнем адбылася дыскусыя, у часе якой былі выказаныя розныя мяркаваньні й зробленыя канкрэтныя прапановы. Аднэй зь іх было аднаўленьне газэты „Бацькаўшчына", выданьне якой было спыненае ў 1966 годзе. („Бацькаўшчына", між іншага, — гэта адзіная беларуская эміграцыйная газэта, пра якую, хоць і адмоўна, згадвае навет у сваім 2-ім томе на бачыне 189 „Беларуская Савецкая Энцыкляпэдыя", пры чым згадвае яе, як „орган Рады БНР").

На канфэрэнцыі, апрача кароткіх справаздачаў паасобных прадстаўнікоў эўрапейскіх сэктараў Рады БНР, абмяркоўваліся таксама іншыя пытаньні, як ажыўленьне дзейнасьці сэктараў, дзейнасьць Радыя „Свабода" й пытаньне беларускай нацыянальнай тэматыкі беларускай сэкцыі Радыя, дзейнасьць сяброў Рады на міжнароднай арэне й іншыя. Было выказанае пажаданьне, каб з мэтаю больш скаардынаванай дзейнасьці й дзеля ўтрыманьня больш цесных кантактаў часьцей склікаліся сустрэчы эўрапейскіх сэктараў. Заступнік старшыні Рады БНР на Эўропу Ўладзімер Бортнік паінфармаваў пра ўдзел радных у канфэрэнцыі швайцарскай арганізацыі „Канфэрэнцыя Людзкіх Праваў і Самавызначэньня", якая адбылася ў студзені мінулага году ў Люцэрне ды пра рэакцыю ў БССР на выступленьні беларускага дэлегата. Пра дзейнасьць Беларускай Сэкцыі Радыя „Свабода" паведаміў д-р В. Сенькевіч, які адзначыў тыя цяжкасьці, што існуюць часамі ў штодзённай працы, ды падчыркнуў патрыятычнасьць і самаахвярнасьць ейных супрацоўнікаў.

На заканчэньне было закранута пытаньне лятувіскіх самвыдавецкіх матарыялаў, якія нядаўна трапілі на Захад і ў якіх гаворыцца пра „дыскрымінацыю Лятувісаў у БССР". Матарыялы гэтыя актыўна пашыраюць лятувіскія эмігранты, якія выкарыстоўваюць іх для сваіх палітычных мэтаў. У рэпартажы, азагалоўленым „Палажэньне Лятувісаў Беларускай ССР", у прыватнасьці кажацца, што з мэтай дэнацыяналізацыі Лятувісаў у БССР, ім забараняецца мець свае школы, займацца культурнай дзейнасьцяй, мець сваіх сьвятароў і г. д. (згаданы Рэпартаж быў выдадзены самвыдавецкім спосабам у Вільні й датуецца 1978 годам). Прысутныя на канфэрэнцыі былі азнаёмленыя з тэкстам зацемкі-камэнтару, якая была перададзеная Радыем „Свабода" на бацькаўшчыну і ў якой быў дадзены адказ на закіды лятувіскіх дысыдэнтаў. У згаданай зацемцы-камэнтары, між іншага, адзначалася, што палітыку нацыянальнай дыскрымінацыі савецкія ўлады праводзяць ня толькі ў дачыненьні да лятувіскае меншыні ў Беларусі. Такую-ж дыскрымінацыю церпіць і беларуская меншыня ў ЛітССР, дзе навет паводля савецкага перапісу жыхарства 1970 году 45.5 тыс. асобаў падалі сваю нацыянальнасьць як „беларускую". (Паводля таго-ж самага перапісу ў Беларускай ССР усяго каля 8-мі тысячаў чалавек падалі сваю нацыянальнасьць, як „лятувіскую"). У ЛітССР існуюць, апрача лятувіскіх, таксама расейскія й польскія школы, аднак там няма беларускіх, як таксама няма ніякіх беларускіх друкаваных выданьняў, ніякіх беларускіх грамадзкіх і культурных арганізацыяў.

Перад закрыцьцём канфэрэнцыі было пастаноўлена выслаць на Монтэ Касына беларускую дэлегацыю, каб прыняць удзел у сьвяткаваньні 35-ых угодкаў гэтае бітвы, у якой удзельнічалі таксама шматлікія Беларусы, частка якіх там загінула (яны пахаваныя на мясцовых вайсковых могілках). У сьвяткаваньні, якое адбудзецца 18 травеня, будуць прыймаць удзел прадстаўнікі ад усіх народаў, якія ўдзельнічалі ў змаганьні, а таксама Папа Ян Павел Другі, які адправіць Багаслужбу за загінуўшых і за справу міру на зямлі.

В. Сенькевіч

ЗЬЕЗД ЗБК І СЬВЯТА Ў ТАРОНЬЦЕ

У сыботу 12 травеня сёлета адбыўся ў Тароньце чародны двухгадовы Зьезд сяброў і дэлегатаў Згуртаваньня Беларусаў Канады. Адчыніў Зьезд у залі БР-ГЦ старшыня Галоўнай Управы ЗБК В. Касьцюкевіч, запрапанаваўшы хвілінай цішыні ўшанаваць памяць сяброў ЗБК, што ў міжчасе адыйшлі ў вечнасьць. Выбраная мандатная камісія ў складзе М. Ганька, сп-ні І. Сурвілы й А. М. праверыла паўнамоцтвы дэлегатаў. Зьезд вёў сп. М. Ганько з дапамогай сп-ні І. Сурвілы й д-ра Р. Жук-Грышкевіч.

У справаздачах ад аддзелаў прысутныя даведаліся пра прыемную справу з аддзелу ў Атаве. Сп-ня І. Сурвіла паінфармавала пра трохдзённы фэстываль этнічных групаў, што мае адбыцца ў Атаве 1-3 чырвеня сёлета й у якім прымаюць удзел і Беларусы. Прысутныя даведаліся таксама, што аджыў і аддзел у Монтрэалі. Сёлета там было наладжанае сьвяткаваньне ўгодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі, якое мела вялікі посьпех між нашых суродзічаў. Як звычайна, не застаўся без актыўнасьці й аддзел у Садбуры.

Зь фінансавае справаздачы вынікла, што летась, галоўна дзякуючы Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў Тароньце, прыбыткі ЗБК перавысілі суму $ 3,400.00. З гэтага адна тысяча даляраў была прызначаная на рамонт царкоўна-грамадзкага будынку.

У сувязі з тым, што савецкі ўрад зь днём першага ліпеня сёлета ўвядзе ў жыцьцё закон, на моцы якога ўсе ўцекачы з акупаваных цяпер бальшавікамі тэрыторыяў і іхныя дзеці, навет народжаныя ў Канадзе, стануцца савецкімі грамадзянамі, Зьезд прыняў тэкст ліста-пратэсту да ўраду Канады, каб зьвярнуў увагу на гэты нялюдзкі закон і запратэставаў супраць Масквы.

У склад новай Галоўнай Управы ЗБК Зьезд выбраў сп. В. Касьцюкевіча за старшыню й д-ра Р. Жук-Грышкевіч і д-ра Б. Рагулю за сяброў управы. У Наглядную Раду ўвайшлі: К. Акула, А. Маркевіч і А. Ж., у склад Сяброўскага Суду А. Протас, Вольга Грыцук і Л. Рагуля.

У нядзелю 13 травеня ў царкве Сьв. Кірылы Тураўскага служыў Яго Высокапраасьвяшчэнства Архіяпіскап Мікалай, які ў сваім казаньні прысьвяціў увагу маці, бо гэта быў Дзень Маткі, і нашай Маці-Беларусі. Пасьля Багаслужбы ў прыцаркоўнай залі адбылася бясэда, прысьвечаная Сьв. Кірылу Тураўскаму, Патрону Парахвіі, пра жыцьцё й выдатную дзейнасьць якога ўзноў гаварыў Уладыка Мікалай.

К. Акула

ЗАКЛІК—ПРОСЬБА

Дарагія Суродзічы!

Шмат было гутаркі, а ад часу да часу былі й націскі на япіскапаў, каб у службах ужывалі родную мову. А таксама на Саборы БАПЦ 29 чырвеня 1972 году разважалася пытаньне роднае мовы ў багаслужбах.

З Божае ласкі ўжо здадзены ў друк служэбнік. Зьмест ягоны наступны: 1. Трэба ведаць — тлумачэньне для сьвятароў і міранаў; 2. Сустрэча архірэя — калі служба архірэйская; 3. Праскамідыя; 4. Сьв. Літургія Яна Златавуснага й Васіля Вялікага; 5. Малітвы сьвятарства суслужнікаў у Сьв. Літургіі; 6. Водпусты; 7. Пракімэны; 8. Трапары.

Служэбнік мае выйсьці з друку прыблізна ў ліпені сёлета. Гэта будзе новая падзея ў нашай гісторыі, бо ўпяршыню друкуецца служэбнік на жывой роднай беларускай мове. Прыблізны кошт друку — каля 3.000 даляраў. Гэта ёсьць не малая сума й яе трэба зыбраць. Калі будзе выручка за служэбнік, дык пойдзе яна на выданьне напрастольных Евангельля й Апостала.

Дарагія Суродзічы! Я паслухаў Вашага голасу й адважыўся выдаць згаданы служэбнік. Зьвяртаюся да Вас із заклікам-просьбай прыйсьці насустрач сваімі ахвярамі. Прысылайце свае ахвяры банкавымі вэксалямі (чэкамі) на імя Парахвіі: Belarusen Autocephalic Orthodox Church Parish of St. Kiryla of Turau. 524 St. Clarens Ave., Toronto, Ont. M6H 3W7. Canada, зазначаючы, што ахвяра на служэбнік.

Госпад і Збаўца наш Ісус Хрыстос няхай мае Вас у Сваёй апецы ды ахіне ўсіх Вас Сваёй ласкай, любоўю й міласэрдзем!

✠ Архіяпіскап Мікалай

ЮБІЛЕЙ НАТАЛЬЛІ АРСЕНЬНЕВАЙ

У сваім біяграфічна-крытычным нарысе да зборніка выбранае паэзіі Натальлі Арсеньневай „Між берагамі" праф. Антон Адамовіч перадрукаваў прысьвечаны Натальлі Арсеньневай верш Максіма Танка, тады жыхара Вільні, „Нашы шляхі". Верш гэты быў адказам на верш Натальлі Арсеньневай „Маладым паэтам", напісаны ў Равічы (Заходняя Польшча) у 1937 годзе, дзе тады жыла паэтка. Вось абодвы гэтыя вершы:

НАШЫ ШЛЯХІ

Прысьвячаю Натальлі Арсеньневай

Нашы дарогі расходзяцца даўна пад зорамі.
На аднэй чуеш крок, на другой — шум трысьця . . .
Не спаткаліся тут між палёў, між разорамі,
Ня сустрэцца ім на пяшчаным парозе жыцьця.
Будзе сонца гарэць . . .
Паясом слуцкім песьня Твая мо расьсьцелецца.
Наша — будзе чарнець, як чарнее рубцамі далонь,
Там, дзе вецер калосьсямі будзе шумець і мяцеліца,
Дзе на нівах бязь меж палыхне ураджаю агонь.
Сяньня песьня Твая зацьвіла зачараванай казкаю, —
А мы казак так даўна ня чулі ў жыцьці! —
Ўсё ідзём калянінай нікім не пратоптанай, гразкаю;
Нам ня можна вярнуцца, а трэба наперад ісьці!
Нашу песьню няраз грызьлі голад з сухотамі,
Ня было навет ранаў калі загаіць.
Станавіліся, ведай, на грудзі падкутымі ботамі
І чужынец-гандляр, а найгорш гэта юды свае . . .
І калі,
сонцам новых надзей
прыглядаемся выраю,
Лічым сілы свае жывыя і тых, што ляглі,
Для нас дарога слова гарачае, шчырае,
Як зярнё для шчарнелых далоняў зямлі.
Любіш край за бярозы, за месяц, за восені дзіўныя,
А тым больш яго нам як, скажы, ня любіць?
Калі нівы і рэкі, палотны азёр пераліўныя,
Калі песьні, што б'юць жывой сілай крыніц, —
Нам гавораць аб долі сярмяжнай аратага,
І адкуль на нас хмары плывуць і плылі,
Дзе ляжаць нашы сілы, надзеі віхурамі зжатыя,
Колькі поту і сльёз мае кожная грудка зямлі . . .
Дзіўна песьні Твае расьцьвітаюць
далёка сузор'ямі,
Над другімі палямі яны сіратліва мігцяць,
І таму яны пэўна над роднымі сяньня разорамі
Асыпаюцца
золатам восені,
асыпаюцца шумам трысьця . . .

М. Танк

Вільна, 25. І. 1937
(Часапіс „Калосьсе", Вільня, № 1 (10), 1937 г., б. 30)

МАЛАДЫМ ПАЭТАМ

Вам дадзелі пакора, цярплівасьць і Бог,
Як старцы, вы па шчасьце ня цягнеце жмені.
Вершы Вашыя пугамі б'юць па людзёх,
Агнявымі маланкамі паляць сумленьні.

Я-б хацела гарэць і змагацца, як вы,
Разам з вамі каваць так чаканае раньне,
Але дні мае іншыя маюць правы:
Сыпкім золатам ліпаў маняць і цыганяць.

Мае дні
над аржоньнем цьвітуць туманом
І плывуць серабраным у даль павучыньнем,
І зьвіняць алавяным асеньнім дажджом,
І ў лясох верасамі мядзянымі стынуць.

Нібы жоўтая восень,
стаю над жыцьцём
І гляджу на яго,
Хоць навокал змаганьне.
Мае вершы —
Над сонным балотам трысьцё,
Имгла сівая асеньняга раньня . . .

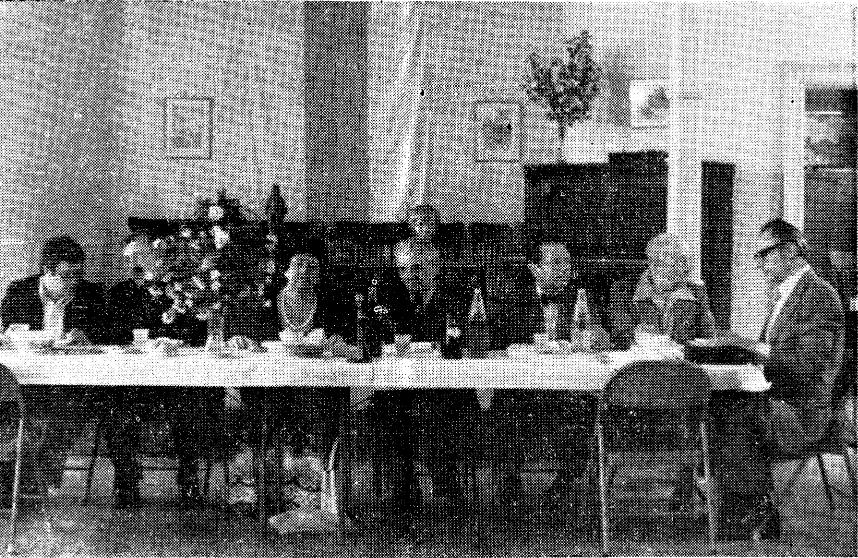
Натальля Арсеньнева

Равіч, 1937

Як паінфармаваў Максім Танк у сваёй мэмуарнай кнізе „Лісткі календара", выдадзенай у Менску ў 1970 годзе: „21 студзеня 1937 году на паседжаньні Беларускага Навуковага Таварыства, якое сабралася ў інжынэра Трэпкі, я ўпяршыню сустрэўся з Н. Арсеньневай". Паседжаньне гэтае было адмыслова прысьвечанае Натальлі Арсеньневай і Максіму Танку. Інжынер Антон Нэканда Трэпка, у памешканьні якога адбывалася ў Вільні згаданае паседжаньне, сфатаграфаваў абаіх паэтаў, а фатаграфія захавалася ў удзельніка гэнага паседжаньня д-ра Станіслава Станкевіча зь вельмі характэрным аўтографам на еймым адвароце. Вось копія гэнае хватаграфіі:

Ня лішнім будзе прыгадаць, што Максім Танк сяньня займае высокае становішча старшыні Саюзу пісьменьнікаў Беларусі, а інж. Антон Нэканда Трэпка, тады выкладчык фізыкі ў Віленскай Беларускай Гімназіі, адразу пасьля заняцьця бальшавікамі ў верасьні 1939 году Вільні быў арыштаваны й вывезены ў Іркуцк, пасьля чаго сьлед па ім загінуў.

А вось Натальля Арсеньнева за прэзыдыяльным сталом на сваім юбілеі ў Нью Ёрку

Фота Леаніда Норыка

У Нью-Ёрку 27 травеня сёлета адбыўся банкет і літаратурны вечар у гонар Натальлі Арсеньневае з нагоды 75-х угодкаў жыцьця паэткі ды выхаду ў сьвет кнігі еёнае выбранае паэзіі „Між берагамі". Урачыстасьць была арганізаваная й праведзеная Беларускім Інстытутам Навукі й Мастацтва ды Беларуска-Амэрыканскім Задзіночаньнем у Беларускім Грамадзкім Цэнтры на 401 Атлянтык Авэню ў Брукліне. На сьвяткаваньне прыбыла юбілярка з гор. Рачэстэру, дзе яна жыве апошнімі гадамі.

Айцец Расьціслаў Войнатенка, які служыў таго дня Багаслужбу, адзначыў у сваёй казані паэтычны дар аўтаркі нацыянальна-рэлігійнага гімну „Магутны Божа", якім яна шчодра дзялілася із сваім народам на працягу даўгіх гадоў.

Банкет адчыніў др. В. Тумаш, старшыня БІНіМ, уводным словам пра шматбаковую літаратурна-творчую дзейнасьць Натальлі Арсеньневае.

Др. Я. Запруднік прывітаў юбілярку ад імя Беларускае сэкцыі радыя „Свабода", дзе яна колькі гадоў працавала, ды прачытаў пісьмовыя прывітальні ад БІНіМ у Канадзе, ад Згуртаваньня Беларусаў Канады й ад Старшыні Рады БНР др. В. Жука-Грышкевіча.

З прывітаньнем выступіў мітрафорны пратаярэй а. Аляксандар Надсон, падчыркнуўшы ролю паэзіі Н. Арсеньневае для людзей ягонага пакаленьня ды задзіночвальную функцыю малітвы за Беларусь „Магутны Божа", што выконваецца па ўсіх беларускіх сьвятынях на Захадзе.

Ад імя ўкраінскага паэты Леаніда Палтавы, перакладніка вершаў Н. Арсеньневае ды ад імя газэты „Гомін Украіны" й асацыяцыі дзеячоў украінскае культуры вітаў юбілярку журналісты й культурны дзеяч сп. Віталь Лэхтэр.

Сп-ня Вера Бартуль прачытала два вершы юбіляркі: „Варта жыць" і „Ня плачце". Дзеці перадалі букет кветак. Прагрымела „Сто год!" Данчык Андрусышын прачытаў верш „Акцыя".

Успамінам пра першую сустрэчу ў 1922 годзе з Натальляй Арсеньневай ды далейшыя гады супольнае працы на літаратурнай ніве падзяліўся др. Станіслаў Станкевіч.

Беларускі мастак з Парыжу праф. Міхась Наўмовіч акварэлямі якога была ўпрыгожаная выставачная заля Беларускага Цэнтру, прывітаў юбілярку ад імя Беларусаў Францыі ды прыгадаў, як гадамі апошняе вайны моладзь і жаўнеры-Беларусы натхняліся патрыятычнай паэзіяй Натальлі Арсеньневае.

Др. Вітаў Кіпель адзначыў беларускі зьмест творчасьці паэткі, які фармаваў сьведамасьць вучнёўскае моладзі ваенным і паваенным часам.

Сп. Уладзімер Курыла прыгадаў памяць выдатнага вайскавога дзеяча, мужа паэткі, ген. Францішка Кушаля, вернай спадарожніцай якога цяжкімі гадамі вайны й выгнаньня была Натальля Арсеньнева.

Сп. Уладзімер Русак адзначыў вялікі ўклад паэткі, як грамадзкае працаўніцы, якая на працягу даўгіх гадоў свайго жыцьця ў Нью-Ёрку самааахвярна выконвала самыя розныя грамадзкія функцыі й будзённую грамадзкую працу.

Прагучэлі ў вагульным выкананьні дзьве песьні на словы юбіляркі: „Беларусь наша Маці-Краіна" ды „У гушчарах".

Праф. Антон Адамовіч, аўтар біяграфічна-крытычнага нарысу да новае кнігі паэзіі Арсеньневае, прывітаў паэтку ды пажадаў ёй шчэ доўгага жыцьця далей творчым жыцьцём.

Юбілярка пра сябе сказала словамі свайго вершу „Між берагамі".

Сп. Антон Шукелойць, старшыня галоўнае управы БАЗА, прывітаў паэтку ад імя Задзіночаньня ды, падзякаваўшы жанчынам за смачную страву, зачыніў урачыстасьць.

Заля прапяяла „Магутны Божа".

Я. З.

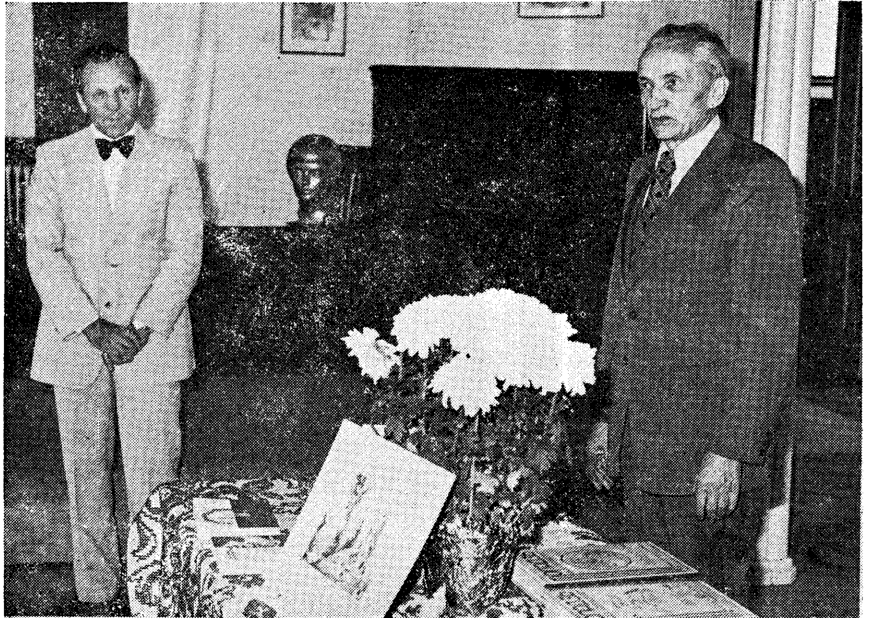
Літаратураведа, гісторыка, пісьменьніка, нястомнага палітычнага й грамадзка-культурнага дзеяча

ПРАФЭСАРА АНТОНА АДАМОВІЧА

з нагоды 70-годзьдзя жыцьця, што спаўняецца 26 чырвеня сёлета, шчыра вітае й добрага здароўя зычыць

Управа Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва

МАСТАЦТВА ПАРЫЖА Ў НЬЮ ЁРКУ

Падчас адчыненьня Выстаўкі
Зьлева направа: мастак Міхась Наўмовіч і старшыня БІНіМ-у д-р Вітаўт Тумаш

Фота Янкі Сурвілы

У залі Беларускага Грамадзкага Цэнтру ў Нью Ёрку Беларускі Інстытут Навукі й Мастацтва зладзіў выстаўку твораў ведамага парыскага мастака, наваградчаніна з паходжаньня прафэсара мастацкае акадэміі ў Парыжы, Міхася Наўмовіча. Адчынялася выстаўка ў нядзелю 20 травеня пры вялікай грамадзе суродзічаў, у гэтым ліку гасьцей з Канады ды навет і Ангельшчыны, што якраз знаходзіліся ў Нью Ёрку ў сувязі з Беларускім Фэстывалем ды радыя былі нагодзе бліжэй пазнаёміцца з творчасьцю свайго таленавітага земляка.

Адчыняючы выстаўку, старшыня Беларускага Інстытуту др. В. Тумаш вітаў мастака з багатым паказам творчых дасягненьняў — на выстаўцы было больш 50-ёх твораў з галіны скульптуры, графікі, акварэляў. Хоць асноўная галіна творчае працы мастака скульптурная — скульптуры М. Наўмовіча аздабляюць касьцёлы Францыі, можна іх бачыць і ў брытанскім Лёндане, — ды дзеля вялікіх клопатаў зь перавозам праз акіян, на выстаўцы з іх былі толькі выкананы ў гіпсе галава дзяўчыны ды гіпсовая таксама фігура Доктара Скарыны.

Больш было твораў графікі — створаныя мастаком вокладкі шмат якіх выданьняў, у гэтым ліку „Спадчыны" Купалы, „Матчынага дару" Гаруна, альманаху „Ля чужых берагоў" ды іншых. Быў на выстаўцы й цікавы алейны аўтапатрэт зь юнацкіх гадоў ды колькі зарысовак з часоў навукі на акадэміі мастацтва ў Парыжы.

Дамінавалі аднак у залі выстаўкі раскошныя сваёй каларыстыкай ды беззаганныя ў кампазыцыі акварэлі, усіх больш сарака, творы пераважна апошніх гадоў. Хоць былі сярод іх і акварэльныя патрэты ды малюнкі коняў, але пераважалі краявіды Францыі ад Альпаў на паўдні да аколіцаў Парыжа на поўначы. Уразіла мастака й краса французкае архітэктуры, пра што сьветчылі малюнкі старых замкаў, касьцёлаў, іхных вежаў. Выкананыя зь нязвычайным майстроўствам воднымі хварбамі малюнкі прыпалі мастацкаму густу чулым на красу наведвальнікам і бальшыня акварэляў была закупленая ўжо ў дзень адчыненьня выстаўкі.

Выстаўка паказала, што ў мастака-скульптара вялікія творчыя магчымасьці і ў ня скульптурнай галіне мастацтва. Неабходна ў будучыні шырэй іх выкарыстаць ды ў творчай дзейнасьці даць большае месца беларускай тэматыцы.

ПРЭМІІ ИМЯ ІВАНА МЕЛЕЖА Й АРКАДЗЯ КУЛЯШОВА

Як паведаміла ў сваім нумары за 3 сакавіка сёлета менская расейскамоўная газэта „Советская Белоруссия", урад БССР устанавіў літаратурныя прэміі Саюзу пісьменьнікаў Беларусі: адну прэмію імя памерлага ў 1976 годзе пісьменьніка Івана Мележа за лепшыя творы кожнага году з галіны мастацкае прозы, літаратурнае крытыкі або драматургіі, а за лепшы паэтычны твор або зборнік паэзіі — прэмію імя Аркадзя Куляшова, памерлага на пачатку 1978 году. Прэзыдыюму праўленьня Саюзу пісьменьнікаў Беларусі даручана апрацаваць і зацьвердзіць палажэньне аб гэтых прэміях.

Вось-жа што датычыцца да прэміі імя Івана Мележа, дык еёнае ўстаналеньне можна было-б вітаць пад умовай, што будуць ёй узнагароджвацца адно творы ўзапраўды вартыя гэтай узнагароды як з мастацкага, гэтак і ідэйнага гледзішча, інакш кажучы, творы, аўтары якіх, падобна як і Іван Мележ у раманах сваёй „палескай хронікі" („Людзі на балоце", „Подых навальніцы" й „Завеі, сьнежань"), хоць і аддаваў няўмольную даніну партыі, у васноўным-жа заставаўся верным беларускай нацыянальнай ідэі й свайму мастакоўскаму сумленьню.

Інакш Аркадзь Куляшоў. Хоць як паэта бясспрэчна таленавіты, але ня менш, асабліва ў гадох перад сваёй сьмерцяй, стаяў поўнасьцяй на пазыцыях партыйнае службовасьці, не за страх, а за сумленьне намагаўся выслужыцца перад Камуністычнай партыяй. Не дарма-ж у сваім апошнім творы „Хамуцюс" прадставіў Кастуся Каліноўскага як перакананага інтэрнацыяналістага, а ня беларускага нацыянальнага героя, якім ён быў усёй душой і сэрцам. Апрача гэтага, плянаваў напісаць новыя творы, прысьвечаныя ведамаму кату рэвалюцыі Фэліксу Дзяржынскаму й наагул успалучаньню савецкіх чэкістых. Выкананьню гэтага пляну перашкодзіла ягоная сьмерць. Трэба моцна сумлявацца, ці беларускія паэты, у душы якіх засталося пачуцьцё беларускага патрыятызму й звычайнай людзкой годнасьці, будуць уважаць за гонар быць узнагароджанымі прэміяй імя Аркадзя Куляшова.

Ст. Ст.

ТРЭЙЦІ БЕЛАРУСКІ ФЭСТЫВАЛЬ У АМЭРЫЦЫ

ТРЭЙЦІ БЕЛАРУСКІ ФЭСТЫВАЛЬ У ВОДГУКАХ АМЭРЫКАНСКАГА ДРУКУ

Сёлетні Трэйці Беларускі Фэстываль у Нью Джэрзі, раўнуючы да абодвых фэстываляў папярэдніх, быў значна шырэй распрапагандаваны ў амэрыканскім друку. Паведамленьні аб гэтым Фэстывалі пачалі зьяўляцца ў газэтах штату Нью Джэрзі й гораду Філядэльфіі ўжо ад сярэдзіны студзеня сёлета. У лютым і сакавіку зьявіліся кароткія зацемкі пра Беларускі Фэстываль у гэткіх газэтах, як **„Трэнтанскі Час"**, **„Філядэльфійскі Агляд"**, **„Гэральд Ньюз"** у Пасэйку, **„Бэрген Рэкорд"**, **„Гудзон Дыспэч"** і іншыя.

Незадоўга перад Фэстывалем Цэнтр Мастацтваў штату Нью Джэрзі выдаў адмысловы камунікат аб Беларускім Фэстывалі, які разасланы ў звыш 60 тыднёвых і штодзённых газэтаў. Аднак найбольш было матарыялаў у друку пра Беларусь і Беларускі Фэстываль тыдзень перад Фэстывалем і тыдзень пасьля яго.

Гэтак у газэце **„Асбуры Парк Прэс"** шырака ведамы журналісты **Фрэд Фой** у артыкуле 18 травеня „Беларусы пляшуць сьвяткаваньне" пісаў: „Беларусы пляшуць выдатную ўрачыстасьць: паказ народных звычаяў, багатую мастацкую праграму й багатыя выстаўкі. Аднак ня толькі мінулае будзе на Фэстывалі; будзе там і новае, выступаць будуць артысты беларускага паходжаньня, што нядаўна прыехалі зь Беларусі". Далей Фрэд Фой зьмясьціў інтэрвію з арганізатарамі й кіраўнікамі Фэстывалю сп-ні Тамарай Кольбай, Галінай Русак, Ірэнай Рагалевіч ды д-рам Янкам Запруднікам, дэталёва апісаўшы прадбачаныя музычныя выступленьні Валерага Новака й Генадзя Гуткіна.

Журналістка **Айрыс Розэнцвайг** у газэце **„Дэйлі Раджыстэр"** за 15 і 16 травеня зьмясціла два артыкулы, азагалоўленыя „Беларускі Фэстываль заплянаваны на наступную сыботу" й „Салодкі вясельны каравай — беларускі звычай", у якіх яна, базуючыся на інтэрвію із сп-няй Тамарай Кольбай, апісала Фэстываль ды беларускія народныя звычаі. Вялізарная частка артыкулу адведзеная тыпова беларускім стравам ды рэцэптам іхнага прыгатаваньня. Журналістка закончыла артыкул заклікам: „Тыя, што народжаныя ў Вільні, Менску, Смаленску, Пінску, Віцебску, Гародні ці Берасьці, змогуць сустрэцца на гэтай урачыстасьці".

А вось колькі выказваньняў з даўгога падвальнага артыкулу, азагалоўленага „Беларускі Фэстываль зьвяртае ўвагу на дзень", шырака ведамай журналісткі **Бэтсы Спэро** найбольшай газэты штату Нью Джэрзі **„Стар Леджэр"**. У газэце чытаем: „Беларусы ня вельмі дазволяць зацямніць сваю культуру. Яны, бадай, нікому гэтага не дазволяць, улучна з прадказальнікам пагоды, які напэўна ня быў Беларусам... Магутная маса народу зьявілася на беларускае сьвяткаваньне мінулае сыботы ў Цэнтр Мастацтваў штату... Беларусы цудоўныя ўмельцы вязаць і вышываць: гэтыя вырабы дамінавалі на выстаўках".

Журналістка вельмі пазытыўна апісала Фэстываль і наагул прабег цэлага дня, зазначыўшы: „Сёлетні Беларускі Фэстываль меў азнакі й сяньняшняй тэмы — Інтэрнацыянальнага Дня Дзіцяці. У танцах і паказах народных звычаяў дамінавала моладзь. На пляцы было поўна васількоў і іншых кветах... Калі беларускія дзеці бадайшто ня маюць магчымасьці гутарыць пабеларуску ў сваёй бацькаўшчыне, дык беларуская мова ў Цэнтры Мастацтваў штату ўсяўладна панавала. Падобна было шмат кніжак і грамафонных беларускіх кружэлак".

Газэта **„Гэральд Ньюз"** паўночнае часткі штату Нью Джэрзі зьвярнула ўвагу на шырыню Фэстывалю, што былі там Беларусы з Канады й Каліфорніі, Огаё й Ілінной, Флярыды й Мэйну, Дэлевару й Люізьяны, з Францыі, Ангельшчыны, Намеччыны й Бэльгіі.

Філліс Мэссындкэр з газэты **„Гоўм Ньюз"** пачынае свой артыкул гэтак: „На мамэнт учора здавалася, што Надзя Кудасава зьявілася зь іншае эпохі. Яна спакойна сядзела, растасоўваючы й раздзяляючы скруткі лёну з умельствам, няведамым сёньня... На хвілінку здавалася, што Надзя Кудасава знаходзілася на Беларусі". Далей у артыкуле йдзе апісаньне Фэстывалю ды інтэрвію з Галінай Русак, Тамарай Кольбай, Кастусём Акулам. Тут-жа згадваюцца мамэнты зь гісторыі Беларусі ды апісаньні вясельнага караваю, самога вясельля, дажынкаў, а над усім артыкулам загаловак: „Беларускае ўмельства — гонар Беларусі".

У рэпартажы з Фэстывалю газэты **„Асбуры Парк Прэс"** чытаем: „Дождж не патрапіў засмуціць настрой удзельнікаў Фэстывалю: не зважаючы на шэрае неба, пералётныя ўліўныя дажджы, каля дзьвюх тысячаў людзей зьявіліся ўчора на Беларускім Фэстывалі". Далей газэта зьмяшчае інтэрвію з д-рам В. Кіпелем: „Бясспрэчна, пагода нам пашкодзіла. Сёлета мы спадзяваліся [illegible] тры з палавінай тысячаў наведвальнікаў". У інтэрвію з Аняй Бойчык тая-ж газэта адзначыла: „Аня Бойчык сказала, што, не зважаючы на ўліўны дождж і халадэчу, мы ўсёроўна былі мокрыя ад поту". Газэта закончыла пра Фэстываль гэтак: „Відавочна настрой у Беларусаў у гэты дзень быў выдатны".

Адзін з найбольшых артыкулаў, азагалоўлены „Беларускі Музыка мусіць перакладаць свой альфабэт пры дапамозе ўмельства йгры на ксылёфоне", быў надрукаваны ў газэце **„Гоўм Ньюз"**. Аўтарка артыкулу, журналістка **Сама Фінэля**, прысьвяціла сваю ўвагу Валераму Новаку, які нядаўна прыехаў зь Беларусі.

Газэта **„Сэньёр Сітызэн"** гэтак ацаніла Фэстываль: „Цудоўны Фэстываль, выдатная праграма, добры настрой". Інфармацыі пра Фэстываль былі зьмешчаны ў газэтах **„Гудзон Дыспэч"**, **„Пасэйк Сіты-Ньюз"**, **„Гэральд Ньюз"**, **„Новое Русское Слово"** і **„Юньён Ньюз"**.

Цікавыя выказваньні пра Фэстываль былі ў лістох, прысланых на рукі арганізатараў і кіраўнікоў Фэстывалю. Прыводзім зь іх найбольш характэрныя выказваньні: „Дарагі Вітаўт! Я купіў 5 білетаў на Фэстываль, аднак із-за дажджу не пайшоў — пабаяўся — і цяпер шкадую. У газэце „Леджэр" я прачытаў, што Фэстываль быў цудоўны, усе мелі добры настрой і гледачоў было аж дзьве тысячы. Дык віншую з нагоды гэткае ўдачы. Калі Вы патрапляеце ў гэткі дождж сабраць аж дзьве тысячы энтузіястых, дык ёсьць чым ганарыцца. Дзьве тысячы энтузіястых беларускае культуры — выдатны паказьнік Вашае адданасьці беларускай спадчыне. На наступны Фэстываль я напэўна прыбуду".

Праф. Дж. Кердаско,
Штатавы Ўнівэрсытэт

***

„Мне здаецца, што на Вашых Фэстывалях з кажным годам штораз больш маладых удзельнікаў. Выдатная праца!"

Барбара Г.
Аддзел Асьветы, Трэнтон, Нью Джэрзі

***

„Дарагі Д-р Кіпель!

Мой дзед паходзіў зь Івянца. Ён прыехаў у Амэрыку ў 1896 годзе. Бацька мой народжаны тут, я таксама народжаны Амэрыканец. Наведваючы праз усё жыцьцё касьцёл, мне там казалі, што я польскага паходжаньня. Як пачаліся беларускія фэстывалі ды было зьмешчанае Вашае інтэрвію ў **„Дэйлі Ньюз"** і іншых газэтах, я пераканаўся, што мы Беларусы. Ды й мой дзед Паляком сябе ня лічыў. На гэты Фэстываль ня прыбыў, аднак білеты купіў, хоць быў хворы".

Франк Кругліскі
Пэрт Амбой

***

„Вашая моладзь і Вы ўсе робіце цудоўную працу, што ўсьведамляеце шырокае амэрыканскае грамадзтва пра Вашую беларускую спадчыну".

Бэтсы Брадлей
Ньюварк

***

„Дарагі Вітаўт!

Дзякую за запросіны на Фэстываль. Надзвычайная Вашая праца, і я ўпэўнены, што праца гэтая праводзіцца із замілаваньнем, каб папулярызаваць Беларусь".

Стэнлі Стывэнс
Джэрзі Сіты

***

„З нагоды 3-га Беларускага Фэстывалю шлю найлепшыя пажаданьні. Беларуская група, як і іншыя эўрапейскія іміграўнты шмат дала для разбудовы сяньняшняй Амэрыкі. Ідэялы свабоды, якія Вы прапагуеце, знаходзяць моцнае падтрыманьне ўва ўсім сьвеце. Яшчэ раз вітаю й ганаруся, што мы супрацоўнічалі ў мінулым ды будзем, бязумоўна, разам працаваць у будучыні".

Джордж Буш

***

Апрача ўсяго, вышэй прыведзенага: Радыя **„Свабода"** зрабіла некалькі перадачаў на Беларусь, прысьвечаных арганізацыі й прабегу Фэстывалю.

***

Пра Фэстываль паведамляла радыёвая праграма **„Два Эдварды"** падчас двух тыдняў напярэдадні Фэстывалю.

Д-р В. Кіпель, як старшыня Фэстывальнага Камітэту, меў два інтэрвію з прадстаўніком радыя **„Голас Амэрыкі"**, прысьвечаныя Фэстывалю.

Перад Фэстывалем: група ўдзельнікаў і арганізатараў Фэстывалю перад будынкам Беларускага Грамадзкага Цэнтру ў Саўт Рывэру. Першы справа Дырэктар Цэнтру Мастацтваў Фрэдэрык Вэк, пасярэдзіне Вітаўт Кіпель, зьлева кіраўнікі Беларускага Грамадзкага Цэнтру Лявон Літаровіч і Віталь Цярпіцкі

Фота Алекса Сільвановіча

Валеры Новак (справа) і Генадзь Гуткін (зьлева) выконваюць вязанку беларускіх народных песьняў

Фота Алекса Сільвановіча

Ліза Літаровіч із Саўт Рывэру абвязвае тканым ручнікам вясельны каравай падчас дэманстрацыі беларускага вясельля на Фэстывалі

Фота Пат. Фераіолі

ДЗЕЙНАСЬЦЬ НА ПЛЯЦЫ

Падняцьцем беларускага й амэрыканскага сьцягоў пачаўся наш Трэйці Беларускі Фэстываль у Цэнтры Мастацтваў у Нью Джэрзі.

Сёлетняя шырака заплянаваная праграма, якая мела адбыцца на пляцы пад адкрытым небам, амаль цалкам была сканцэнтраваная ў палатцы. Пад палаткай было й цесна й часам мокра, але было весела й шумна; атмасфэра была надзвычайна сяброўская й прыемная. Шмат чым было пацікавіцца, палюбавацца, шмат чаго пазнаць і навучыцца, шмат чаго купіць ці заказаць.

Апрача ўжо традыцыйнай выстаўкі старынных і каштоўных рэчаў, прывезеных людзьмі яшчэ з дому, з розных куткоў Беларусі, былі й выстаўкі ды дэманстрацыі працаў нашых мясцовых майстроў-умельцаў. Сп. Мікола Шуст дэманстраваў тэхніку ікрустацыі саломкай. Каляровыя, надзвычай акуратна й памастацку выкананыя ім шкатулкі, альбомы, рамкі ды абразкі можна было тут-жа й набыць.

Сп-ня Надзя Кудасава завіхалася каля калаўроту. Паясы, тканыя Нінай Згірскай (нажаль, самой сп-ні Згірскай з прычыны хваробы ня было) красаваліся на ўсёй выстаўцы. Лапці, плеценыя Юркам Дашкевічам, былі належна ацэненыя таксама. Сп-ні Апалёнія Савёнак, Марыя Стагановіч, Людвіка Беленіс, Іра Пануцэвіч, Еўдакія Жызьнеўская дэманстравалі свае прыгожыя вышываныя рэчы. Тут трэба асабліва адзначыць калекцыю беларускіх лялек, выкананых сп-нямі Жызьнеўскай і Беленіс з Чыкага. Лялькі гэныя ўпрыгожвалі ўсю выстаўку ды прыцягвалі ўвагу наведвальнікаў, як сваіх, гэтак і чужых.

Разнастайныя высакамастацкія вырабы вышываньня сп-ні Юлі Андрусышынай, як і заўсёды, былі цэнтрам увагі й зацікаўленьня. Асабліва цікавыя былі гэтым разам мастацкія вырабы з цырамікі. Оля Мельяновіч-Трылер, Валя Рагалевіч і Вадзім Баршчай паказалі сябе запраўднымі прафэсыяналамі. Ганчарныя вырабы — збанкі, місачкі, спарышы ды біжутэрыя, выкананыя мясцовымі майстрамі паводля беларускіх узораў, прыгожа дапаўнялі цэласьць.

Мастацкая выстаўка, накіраваная гэтым разам на беларускую тэматыку, папоўнілася працамі нашых новых маладых мастакоў. Падрыхтаваную сп-ром Алексам Сільвановічам выстаўку фатаграфіяў краявідаў зь Беларусі, нажаль, з прычыны непагоды ня было магчымасьці разьвесіць. Кнігі, кружэлкі, ды розныя сувэніры, выстаўленыя на продаж Беларускім Інстытутам Навукі й Мастацтва зь Нью Ёрку, Клюбам „Пагоня" з Таронта, беларускімі арганізацыямі із Саўт Рывэру, Кліўленду й Дэтройту, дадалі й інтэлектуальнага зьместу. А нававыдадзены том вершаў Натальлі Арсеньневай, які можна было набыць з аўтаграфам аўтаркі, дапоўніў выстаўку зусім новым культурным аспэктам.

Трэба яшчэ асабліва адзначыць вялікую, прыгожа й прафэсыйна выкананую карту Беларусі, намаляваную а. Аляксандрам Яноўскім і сп. Лявонам Стагановічам, ды гэрбы беларускіх гарадоў, намаляваныя мастачкай Ст. Тамарай.

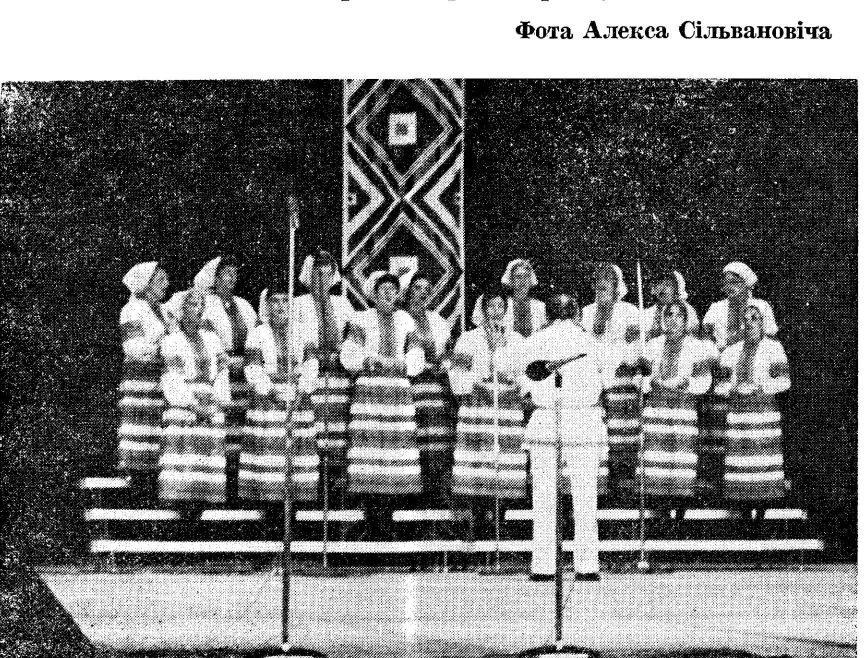
Вельмі цікавым, хоць трохі зьмененым ды дапасаваным да абставінаў, быў паказ-інсцэніроўка беларускага вясельля. Спантанічна й весела ўдалося ўдзельнікам паказаць наш традыцыйны каравай, багаслаўленьне бацькамі маладых, важнасьць функцыі свата й свацьці на беларускім вясельлі, скокі й музыку, што было шырака адзначана ў амэрыканскай прэсе. Малодшыя ўдзельнікі ў го-

(Заканчэньне на 5-ай бач.)

Харавы жаноцкі ансамбль „Каліна" із Саўт Рывэру пад кіраўніцтвам кампазытара Ксавэрага Барысаўца

Фота Алекса Сільвановіча

Жаноцкі харавы ансамбль „Васілёк" з Кліўленду пад кіраўніцтвам Кастуся Калошы

Фота Алекса Сільвановіча

Сп-ня Надзя Кудасава й сп. Васіль Русак перадаюць Вітаўту Кіпелю ад арганізатараў Фэстывалю падарак — дзяружку, атрыманую зь Беларусі. У цэнтры групы сп-чна Ірэна Рагалевіч і сп-ня Галіна Русак — кіраўнічкі мастацкае праграмы й пастаноўкі паказу

Фота Алекса Сільвановіча

Канцавая сцэна — удзельнікі й аўдыторыя пяюць нацыянальны гімн „Мы выйдзем шчыльнымі радамі"

Фота Алекса Сільвановіча

ДЗЕЙНАСЬЦЬ НА ПЛЯЦЫ

(Заканчэньне з 4-ай бачыны)

нар Інтэрнацыянальнага Году Дзіцяці падрыхтавалі праграму, якая складалася з патрыятычных і традыцыйна - фальклёрных нумароў. Група дзяцей зь Нью Ёрку пад кіраўніцтвам і зь ініцыятывы сп-ні Зіны Станкевіч вельмі прыгожа й добрай беларускай мовай выканала колькі песьняў ды вясьнянку — „Куст".

Навет „Матылькі" зь Нью Джэрзі адважыліся выпырхнуць на пляц ды там, уперамешку паміж дарослымі, выканалі два танцы „Лявоніху" й „Мікіту". Усім ім ды іхным кіраўнікам Наце Русак і Юрку Кіпелю вялікая за гэта падзяка. Жывыя васількі, каласкі жыта ды бярозкі ўпрыгожвалі палатку ды ўваход пад яе.

Кухня была наладжаная жаноцкімі арганізацыямі з Гайлэнд Парку, Саўт Рывэру й Нью Ёрку. Смачныя ды галоўна цёплыя беларускія стравы, як заўсёды, карысталіся вялікім посьпехам. Не зважаючы на дождж, каля кухоннай палаткі заўсёды было шмат ахвотнікаў смачна паесьці. Музыка зь беларускіх кружэлак Данчыка й аркестра „Нова" была заргaнізаваная Алексам Мартыновічам.

Сябры й сяброўкі Камітэту, якія каардынавалі дзейнасьць на пляцы і ў палатцы: Тамара Кольба, Зора Кіпель, Надзя Кудасава, Ліза Літаровіч, Алекс Сільвановіч, Раіса Станкевіч ды іншыя шмат і не надарма папрацавалі.

Зора Кіпель

ТРЭЙЦІ БЕЛАРУСКІ ФЭСТЫВАЛЬ

Чым вымяраецца Фэстываль?

Беларускія народныя фэстывалі ў ньюджэрзійскім Цэнтры Мастацтваў — гэта найбольш масавыя ў паваенным часе беларускія імпрэзы, найбольш складаныя сваёй арганізацыяй. Гэта — вымярэньне арганізацыйных здольнасьцяў нас як грамады. Фэстывалі вымагаюць дэтальнага плянаваньня наперад. Рыхтаваньне іх — гэта пэрыяд, калі найбольшая група людзей сыстэматычна й напорна займаецца грамадзкай працай (у арганізацыйны камітэт сёлетняга Фэстывалю ўваходзіла 85 асобаў). У працэсе рыхтаваньня фэстываляў, апрача гэтага, кажны раз уцягнута колькісот асобаў, сярод якіх шмат малодшых і зусім маладых, што набываюць звычкі да грамадзкае працы й супрацоўніцтва із старэйшымі, а ўсе разам — супрацоўніцтва аднаго з адным; выпрацоўваецца разуменьне грамадзка-арганізацыйных цяжкасьцяў і здольнасьць гэтыя цяжкасьці перадольваць.

Дачыненьне да рыхтаваньня фэстываляў маюць прадстаўнікі мясцовых і штатавых уладаў. Яны знаёмяцца пры гэтым ня толькі зь беларускай грамадой Амэрыкі, але й зь беларускай нацыянальна-культурнай спадчынай, зь ідэяй вольнае Беларусі. Масавы характар фэстывалю прыцягвае ўвагу кангрэсмэнаў, сэнатараў і Белага Дому. Да іхнага ведама даходзіць ды ў іхнай сьведамасьці замацоўваецца факт, што беларуска-амэрыканская грамада — гэта жывы й дзейны арганізм, да голасу якога трэба прыслухоўвацца.

Беларускія фэстывалі — гэта разгалінаваны канвэер інфармацыі пра Беларусь і беларускую справу: пачынаючы ад двух вялікіх прыдарожных знакоў-напісаў „Беларускі Фэстываль. 19 травеня" ўздоўж вялікае аўтастрады, што праходзіць недалёка ад Цэнтру Мастацтваў, праз календары культурных падзеяў, публікаваныя ў друку, у тым ліку і ў газэце „Нью Ёрк Таймс; праз прэсавыя камунікаты Цэнтру Мастацтваў; масавую інфармацыйную літаратуру гэтага Цэнтру аб сваёй дзейнасьці; аж да білетаў — усюды, дзякуючы фэстывалю, пастаўлена было імя Беларусі.

Палітыка дзейнасьці шмат дзе цягне за сабой, важную таксама, палітыку прысутнасьці.

Фэстывалі вымяраюцца шмат чым: бюджэтам, прыбыткам Цэнтру Мастацтваў, лікам прададзеных білетаў, лікам людзей у тэатры й на выстаўках, колькасьцяй паведамленьняў пра гэтую падзею ў мясцовым амэрыканскім друку, колькасьцяй прысланых з Вашынгтону тэлеграмаў і вітальных лістоў, прысутнасьцяй прадстаўніка ад губэрнатара штату Нью Джэрзі або й самога губэрнатара, як гэта было папярэднім разам. Усе гэтыя вымярэньні сёлета былі на добрым узроўні, у некаторых выпадках нат на вышэйшым, як папярэднія два разы. У палітычным сэньсе, у сэньсе прыхільных водгукаў на гэтую падзею з боку сэнатараў і кангрэсмэнаў, трэйці Беларускі Фэстываль быў бясспрэчнай удачай.

Пра ўсё гэта хочацца сказаць на пачатку гэтае справаздачы, каб у належнай пэрспэктыве разумець недацяжкі некаторых нумароў канцэртавае праграмы, пэўныя арганізацыйныя няўвязкі, безь якіх не абыходзіцца аніводная імпрэза гэткага маштабу; а таксама цяжкасьці й асабістыя канфлікты, безь якіх пры гэткім зацяжным вялікім высілку нельга бадай абыйсьціся. Усе гэтыя адмоўныя мамэнты, аднак, драбнеюць, раўнуючы да так каштоўнага трывалага набытку, які пакідае па сабе кажны фэстываль.

Сёлетняя праграма

Ніякай праграмай не прадбачаўся дождж. Ліло як з цэбра і напярэдадні, і цэлую ноч, і ў фэстывальны дзень, хоць і зь невялікімі перапынкамі. Але не заліло. Выплылі. Старшыня арганізацыйнага камітэту Вітаў Кіпель, калі яму ранічкай у дзень Фэстывалю патэлефанавалі з Цэнтру Мастацтваў з пытаньнем, ці не абвесьціць праз радыё, што Фэстываль касуецца, даў станоўкае „не". Пасьля гэткага валатоўскага арганізацыйнага масавага высілку здаваць пазыцыі перад дажджом, перад вадой? Не! „Супраць цячэньня вады зможа толькі жывое паплыць..." І паплылі, і пераплылі. Падтрыманьне з боку грамадзтва, у вабліччы ўлевы, было надзвычайным! І ў гэтым таксама мерка, мерка нашага духу.

У праграме, як і папярэднімі разамі, плянавалі цырымонію ўзьняцьця сьцягу, спартовыя гульні, паказ народных касьцюмаў, інсцэнізацыю традыцыяў. Частка гэтага змылася вадой, але сёе-тое было ўратаванае, і тым больш ацэненае глядачамі, якіх зьехалася панад дзьве тысячы.

Канцэртавая праграма, укладзеная пры кансультацыі із сп. Нікаласам Джорданавам, пад руплівым і часаёмкім наглядам сп-чны Ірэны Рагалевіч і сп-ні Галіны Русак, была пададзеная глядачом да азнаямленьня перш-наперш у форме брашуры, густоўна аформленае мастачкай Ірэнай Рагалевіч у народны арнамант. У брашуры — 20 балонак. Вокладка ў бела-чырвоным колеры. У сярэдзіне: прывітаньне ўдзельнікам Фэстывалю ад старшыні ньюджэрзійскае Адміністрацыі Аўтастрадаў Уільяма Сьміта; праклямацыя губэрнатара Нью Джэрзі Брэндана Бэрна, якою дзень 19 травеня абвяшчаўся Днём Беларускага Фэстывалю; прывітаньне ад старшыні Фэстывальнага камітэту др. Вітаўта Кіпеля; фатаздымкі танцавальных ансамбляў „Лянок" і „Васілёк", хору „Каліна", кліўлендзкага хору „Васількі", салістага Данчыка Андрусышына, дуэту „Віхор"; укладка (із схэматычнаю картаю Беларусі) пра культурную спадчыну Беларусаў Амэрыкі; шэсьць балонак рэклямаў беларускіх арганізацыяў, выдавецтваў і прамысловых ды прафэсійных фірмаў; а ў сярэдзіне брашуры — праграма канцэрту: дваццаць нумароў.

Канцэрт пачаўся а 3-й папаўдні амэрыканскім гімнам у выкананьні салісткі Іры Каляды. Адчыняючы афіцыйна канцэртную частку, дырэктар Культурнага Фонду Цэнтру Мастацтваў сп. Фрэд Вэк, першарадны адміністратар і шчыры прыяцель Беларусаў, зьвярнуў увагу прысутных на ўводныя словы да праграмы канцэрту, узятыя зь вершу Ларысы Геніюш:

Благаслаўлёна тая зямля —
і быць Ёй свабоднаю вечна! —
што брацьцям маім прытулак дала
ў сям'і сваёй чалавечнай.

Прывітаньні з Трэнтану й Вашынгтону

Тэкст праклямацыі губэрнатара Бэрна прачытаў сп. Стыў Рычар, дырэктар ньюджэрзійскага турыстычнага бюро. У сваім уступным слове сп. Рычар адзначыў выдатную ролю др. В. Кіпеля як старшыні Этнічнае Рады штату Нью Джэрзі й прадстаўніка беларуска-амэрыканскае грамады.

У ўводным слове Янка Запруднік назваў прозьвішчы дзесяцёх сэнатараў і васьмёх кангрэсмэнаў, а таксама кандыдата ў прэзыдэнты ЗША ад Рэспубліканскае партыі сп. Джорджа Буша, якія прыслалі Беларускаму Фэстывалю прывітальныя тэлеграмы й лісты. Прывітаньне ад Прэзыдэнта Картэра было сустрэтае воплескамі. Воплескамі таксама была пасьля ўхваленая прапанова сэнатара Боба Доўла, кандыдата ў прэзыдэнты ад Рэспубліканскае партыі, каб Трэйці Беларускі Фэстываль быў прысьвечаны беларускім іншадумцам Міхасю Кукабаку й Аўгену Бузіньнікаву.

Янка Запруднік адзначыў таксама права Беларусаў Амэрыкі мець свае культурна-нацыянальныя арганізацыі й праводзіць фэстывалі ды іншыя арганізацыйныя мерапрыёмствы — тое, чаго пазбаўленыя два міліёны Беларусаў, што жывуць вонках свае рэспублікі ў Савецкім Саюзе.

Мастацкая частка сёлетняга Фэстывалю складалася ў васноўным з тых самых кампанэнтаў, што й двух папярэдніх фэстываляў: песьні, народныя танцы, музыка. Сёлета, праўда, быў крыху іншы склад выканальнікаў.

Старыя знаёмыя

З выканальнікаў-вэтэранаў трэба перш-наперш адзначыць добра ведамы жаноцкі ансамбль „Каліна" пад кіраўніцтвам кампазытара Ксавэра Барысаўца, які выступіў на пачатку першае і ў другой частцы канцэрту зь пяцьма песьнямі (акампаніявала на фартапіяне Маргарыта Горнак). Знаёмымі наведвальнікамі папярэдніх фэстываляў былі таксама два танцавальныя ансамблі „Лянок" пад кіраўніцтвам Вілы Ляўчук ды „Васілёк" пад кіраўніцтвам Алы Орса-Рамана: першы з трыма танцамі (Лявоніха(Бульба й Яшчурок — харэаграфія В. Ляўчук), другі — таксама з трыма (Васілёк, Полька Янка й Пераплёт — харэаграфія А. Орса-Рамана).

Народныя танцы — вельмі калярытны й папулярны элемэнт кажнага фэстывалю: і маляўнічасьцяй касьцюмаў, і маладосьцяй выканальнікаў і ўдумлівым харэаграфічным распрацаваньнем. Зразумела, выбар танцаўнікоў (дакладней кажучы, танцаўніцаў, бо на хлопцаў у нас неяк бядней) абмежаны, часу на рэпэтыцыі малавата, і ў некаторых мамэнтах танцы выйгралі-б ад большае дынамікі й плястычнасьці рухаў паасобных танцаўнікоў. Але гэта аніяк не касуе агульнага прыемнага ўражаньня й аптымістычнага настрою, якім заражаюць глядачоў нашыя „васількі" й „лянкі". Дзякаваць ім за гэта.

Упяршыню сёлета выступілі кліўлендзкія „Васількі" — жаноцкі ансамбль пад кіраўніцтвам рэгента Кастуся Калошы з трыма песьнямі (пад акампаніямэнт на акардыёне Вольгі МакДэрмат). Як і ў „Каліны", у „Васількоў" прыемныя галасы, прыгожыя суkенкі ў народным стылі. Над суладжанасьцяй галасоў, сынхранічнасьцяй сьпеву й пачуцьцём выкананьня, над нюансамі інтэрпрэтацыі песьняў заўсёды трэба працаваць ды бясконца ўдасканальваць. І з гэтага гледзішча абодвы ансамблі могуць выступаць з большым эфэктам. Што-ж да іхнага ўдзелу ў трэйцім Фэстывалі, дык трэба адзначыць нязвычайную ахвярнасьць сьпявачак, якія прысьвяцілі гэтулькі свайго дарагога часу на сьпеўкі й падарожжа, ды асаблівую арганізацыйную напорнасьць і энэргію сп. сп. К. Барысаўца й К. Калошы ў забясьпечаньні выступу іхных ансамбляў.

Добрае ўражаньне пакінулі па сабе два салістыя-ўдзельнікі папярэдніх фэстываляў Мікалай Стрэчань і Данчык Андрусышын, першы з дзьвюма песьнямі (пад піяніна), другі — з трыма (пад свой акампаніямэнт на гітары). Абодвы выканальнікі, раўнуючы да папярэдняга разу, зрабілі поступ у мастацкім і тэхнічным сэньсе. М. Стрэчаню трэ было-б падумаць над узбагачэньнем свайго беларускага рэпэртуару.

Другі раз у фэстывальным канцэрце, але гэтым разам як салістка, (пад баян Генадзя Гуткіна) выступіла сп-ня Кацярына Яцэвіч з трыма народнымі песьнямі. Сьпявачка адзначаецца багатым голасам і прыродным адчуваньнем характару фальклёрнага жанру.

Новыя сябры

Новым сёлета было выступленьне інструмэнтальнага дуэту „Віхор": ксыляфаністага Валера Новака й баяністага Генадзя Гуткіна. Іхная

(Заканчэньне на 6-ай бач.)

ПАРАХВІЯЛЬНАЕ СЬВЯТА

ДАЎНЕЙ І ЦЯПЕР

У перапоўненых цэрквах урачыста сьвяткаваўся дзень парахвіяльнага Патрона на бацькаўшчыне. Ад дзяцінства зафіксаваліся ў памяці шмат у каго з нас вобразы й зьявы калісьці перажытага.

Памятаю я, як із сяброўкамі дзяцьмі выбягала з раніцы ў нядзелю на недалёкі ад нашае хаты Слуцкі шлях пад Нясьвіжам, абсаджаны з абодвых бакоў высокімі бярозамі, каб паглядзець на нязвычайны рух на гэтым шляху ў дзень парахвіяльнага сьвята. Пасьвяточнаму апранутыя жанчыны й дзяўчаты, а таксама й мужчыны, ішлі басанож, ехалі на фурманках. Усе сьпяшаліся ў нашую нясьвіскую царкву. Шмат было школьнае моладзі, у бальшыні навучэнцаў настаўніцкай сэмінарыі, што сыстэматычна наведвалі царкву. І гэтая моладзь у васноўным і складала выдатны прафэсыянальны царкоўны хор.

Я любіла нашую царкву, асабліва калі была яна перапоўненая вясковым людам, прыкладам, на Ўсеночнай або на Каляды ці падчас парахвіяльнага сьвята. Я любіла, як мігцяць шматлікія сьвечкі перад абразамі. Я навет мела сваю ўлюбленую ікону Божае Маці ў царкве, якую ад маленства ў сакрэце прысабечыла, як сваю. Вісела яна побач багата аздобленай у залатым уборы й кароне на галаве іншай іконы Божае Маці. Мая ікона была даступная, зразумелая для мяне, спад сіняй хусьцінкі, накінутай на галаву, ласкава глядзелі на мяне й крыху сумна, а часам з дакорам ейныя вочы зусім гэтак, як пазірала на мяне й мая мама. Так я й расла пры тэй царкве, пазьней ужо як вучаніца расейскай гімназіі, а яшчэ пазьней дзяржаўнай польскай гімназіі. І ўсё яшчэ стаяла я на тым месцы перад маёй улюбленай іконай у часе багаслужбаў.

Быў, праўда, і сьвятар у тэй царкве, хоць часамі ягонай прысутнасьці я й не заўважала. Хіба з паходжаньня быў ён тутэйшым Беларусам, але, як дасьціпна кажа прымаўка, „свая костка, але чужым мясам абрасла й ваняе". Дзеці гэнага сьвятара ўважалі сябе за Расейцаў, але малодшыя ў васяродзьдзі Беларусаў у тэй, хай сабе на расейскай мове гімназіі, хісталіся, ня ведаючы, хто яны. Сьвятар аўтаматычна адпраўляў службу, нас ён ня ведаў ці не хацеў ведаць, аўтаматычна нас спавядаў, ня думаючы й блытаючы свае пытаньні ды не забываўся нам „грэшным" вызначыць за пакуту звычайную мерку 25 зямных паклонаў, ці павышаную 40, 50 ці яшчэ больш. Часам памыліўшыся моцна крыўдзіў навет вельмі добрых і рэлігійных дзяўчат, загадваючы ім аўтаматычна 50 ці й больш паклонаў. Сьвятар хацеў бачыць, ці ягоны загад выкананы й таму тыя паклоны даводзілася адбіваць адразу-ж на ягоных вачох. Плакала тая пакрыўджаная вучаніца, а хлопцы хіхікалі й лічылі гэныя паклоны. Мы, сьветкі гэтага паказу, ня ведалі, што нам рабіць, ці плакаць, ці сказаць сьвятару пра ягоную памылку, ці сьмяяцца.

Аднойчы выпала нагода заглянуць у дом сьвятара, дзе адбываўся славуты царкоўны банкет — фэст. Паміж маіх сябровак, хоць і малодшая за мяне, была й пападзянка Ларыса. Яна й падгаварыла мяне прыйсьці да яе ў дзень парахвіяльнага банкету. Я згадзілася. Лара не сьпяшалася весьці мяне ў хату, мы доўга гулялі зь ёй у садзе, бегалі й гайдаліся. Я ўжо хацела зь ёй разьвітацца, тады яна павяла мяне ў хату. ціхенька адчыніла дзьверы й шапнула: Глядзі! А ў пакоі было шумна й панаваў гармідар. Некаторыя пяялі, іншыя ў такт пляскалі ў далоні, яшчэ іншыя прабавалі танцаваць, што ім ня вельмі ўдавалася: яны, пачырванелыя, моцна хісталіся. Нашае сяброўства з Ларай пасьля гэтага абарвалася, але адмоўнае ўражаньне ад гэнае вясёлае бяседы ў мяне надоўга засталося.

Але вось дзесьці на Беларусі бывала й зусім інакш, хай сабе й ня часта. Бывала йнакш перадусім там, дзе сьвятаром быў Беларус, сьведамы й дзейны. Пра тых беларускіх сьвятароў патрыётаў перахавалі памяць іхныя вучні прыхаджане ці наагул знаёмыя. Гэтак я чула ад сп. Антона Шукелайця з Ашмяншчыны, якое незабыўнае ўражаньне на яго падлетка рабілі царкоўныя пропаведзі на беларускай мове сьв. п. а. Мікалая Лапіцкага, калі ён напачатку сваёй сьвятарскай дзейнасьці знаходзіўся ў Ашмяне. У ліку слухачоў ягоных беларускіх казаньняў былі, як і сам. сп. Шукелайць, і каталікі, якія зь вялікай пашанай ставіліся да беларускага патрыёты-сьвятара.

Іншы знаёмы зь Нью Ёрку пры нагодзе згадваньня нядаўна памерлага сьв. пам. а. Пралата Татарыновіча расказаў, што ён, калі вучыўся ў Баранавічах у пачаткавай польскай школе, часта бег, каб далучыцца да вучняў каталікоў, якіх на дварэ пад адкрытым небам вучыў беларускіх песьняў малады тады пачынальнік сьвятарскае дзейнасьці а. Пётра Татарыновіч.

З майго собскага дасьветчаньня: мне раз давялося прыняць удзел пры абходзе каплічак на Кальварыі пад Вільняй, калі гэтую пілігрымку вёў ксёндз Адам Станкевіч. Ягоныя прамовы-казані пры кажнай із звыш трыццацёх кальварыйскіх каплічках былі пэрламі прыроджанага красамоўства.

* * *

Якімі-ж шчасьлівымі мы павінны быць сяньня на нашых парахвіяльных сьвятах у сваіх беларускіх цэрквах, ачоленых і абслугоўваных нашымі беларускімі сьвятарамі. Шчасьлівымі, што маем сваю аўтакефальную праваслаўную беларускую царкву, ачоленую беларускім патрыётам Мітрапалітам Андрэем. Ці-ж мы паступова забыліся ўжо, зь якой ахвярнасьцяй і натхненьнем мы будавалі нашае царкоўнае жыцьцё на чужыне ў той час, калі навет нашыя вядучыя герархі, прыбылыя з бацькаўшчыны разам з намі, тут на чужыне нас пакінулі, перайшоўшы ў расейскую зарубежную царкву? Не, мы не забыліся, таму й нашыя царкоўныя сьвяты вельмі радасныя.

Вось гэтак адчувалі мы ўсе, што зыбраліся 6 травеня на сьвята свайго Патрона Сьв. Кірылы Тураўскага ў саборы ягонага імя ў Брукліне пры Атлянтык эвэню 401. Гэтым разам сьвята адзначылі дзьве суседнія парахвіі: у Нью Ёрку з нашым сьвятаром Расьціславам Войтанкам і парахвія з Гайлэнд Парку, ачоленая а. Аляксандрам Яноўскім. Прыехаў у Нью Ёрк і настаяцель парахвіі Сьв. Тройцы ў Дораты а. пратаярэй Карп Стар разам з матушкай.

Урачыстую Літургію адслужыў а. Карп, выдатна пяяў царкоўны хор, падмацаваны харыстымі з Гайлэнд Парку й магутным басам сьпявака - артыстага Пётры Конюха. Прыслужвалі дзеці. Наймалодшы зь іх 7-мігадовы сынок царкоўнага старасты з Гайлэнд Парку Віктара Лосіка. Ён ужо чацьверты год, як прыслужвае ў царкве. І ён не адзін у гэтай парахвіі, а ёсьць яшчэ колькі такіх малых прыслужнікаў у Гайлэнд Парку, што выдатна ўзбагачваюць Багаслужбы.

Пасьля Царкоўнае Службы адбыўся супольны банкет. Усе разам: сьвятары й прыхаджане аднэй дружнай сям'ёй разьмясьціліся за сталамі. Шмат было прамоваў. Смачная была ежа.

Першым прамаўляў старшыня Царкоўнай Рады ньюёркаўскай парахвіі Аляксандар Міцкевіч. Ён падчыркнуў важнасьць цягласьці нашай хрысьціянскай традыцыі, якую ёсьць нашым абавязкам перадаць наступнаму пакаленьню. Толькі свая нацыянальная царква зможа ўтрымаць беларускую эміграцыю моцнай і творчай. А ў сваёй прамове а. Войтанка пацьвердзіў, што, не зважаючы на малы лік прыхаджан, нашая царква ў Нью Ёрку сымбалізуе вялікія дасягненьні пачынальнікаў царкоўнага жыцьця ў Амэрыцы. Тут змагаўся за нацыянальную царкву а. Хведар Данілюк і Ўладыка Васіль, а гэты будынак быў першым беларускім царкоўным будынкам на амэрыканскім кантынэньце.

Пратаярэй а. Карп Стар вось ужо дзясяты раз на нашым парахвіяльным сьвяце. Сп. Барыс Данілюк ад Царкоўнай Рады прывітаў жанчынматак зь іхным сьвятам Дня Маткі, якое прыпадае 13 травеня, і запрапанаваў прапяяць ім „Шмат год!" Сп. Міхась Казьлякоўскі выказаў сваё задаваленьне, што большая група Беларусаў зьбіраецца разам. Др. В. Кіпель інфармаваў пра Трэйці Беларускі Фэстываль у Нью Джэрзі. Сп. Антон Шукелайць падчыркнуў сталае супрацоўніцтва Царквы з арганізацыяй БАЗА, у прыватнасьці Мітрапаліта Андрэя, які на ўсе імпрэзы й Кангрэсы БАЗА прысылае сваё багаслаўленьне.

Бяседа прайшла ў радасным патрыятычным настроі. Разьвіталіся да наступнага спатканьня за тыдзень на парахвіяльным сьвяце ў Гайлэнд Парку, на якое шчыра нас запрашалі й прысутныя адтуль прыхаджане й а. Аляксандар Яноўскі.

Зіна Станкевіч

ТРЭЙЦІ БЕЛАРУСКІ ФЭСТЫВАЛЬ

(Заканчэньне зь 5-ай бачыны)

фантазія на тэму „Перапёлачкі" (у вапрацаваньні В. Новака) з багатымі варыяцыямі на ксыляфоне з баянам, а таксама на флексатоне з баянам зачаравала слухачоў (флексатон — малы ручны інструмэнт, які складаецца з выгнутае мэталёвае пласьцінкі й двух малаточкаў, прымацаваных з абодвух бакоў да дзьвюх ручак, якія на адным канцы злучаныя разам, а другія канцы трымаюцца ў руцэ; пры сьцісканьні або адпушчаньні ручак пласьцінка то зьгінаецца то разьгінаецца ды пад ударам малаточкаў выдае розныя гукі прадоўжанага жаласьлівага характару). Валеры Новак, ксыляфаністы-віртуоз, выканаў „Перапёлачку" з асаблівым глыбокім пачуцьцём і перадачай лірычнага трагізму мэлёдыі. Тлумачыцца гэта ня толькі ягоным талентам кампазытара й выканальніка, а магчыма й тым, што гэта песьня, якую ён у маленсьцьве йшчэ навучыўся ад сваё маці, родам з Полацку (тымчасам як сын нарадзіўся ўжо ў Міргорадзе на Ўкраіне).

З тонкім лірызмам Генадзь Гуткін выканаў на баяне вязанку мэлёдыяў зь беларускага рэпэртуару „Песьняроў". У другой частцы праграмы „Віхор" правіхрыў таксама „Фэстывальны вальс", напісаны В. Новакам адмыслова для трэйцяга Беларускага Фэстывалю.

Цёпла сустрэты быў таксама дуэт скрыпка - акардыён Кацярыны Вусылька й Паўла Калісэ зь вязанкай беларускіх мэлёдыяў.

Новым сёлета было выступленьне інструмэнтальнага квартэту камэрнае музыкі „Палерма" з падборкай мэлёдыяў з опэры А. Туранкова „Кветка шчасьця". Не аспрэчваючы прыгожасьці музыкі Туранкова й музыкальных здольнасьцяў „Палерма", трэба сказаць, што камэрны жанр зь ягонай далікатнай і мясьцінамі ціхой музычнай ніткай (асабліва, калі яна даўгаватая) ня зусім упісваецца ў характар фэстывальных канцэртаў.

Цікавым і вельмі эфэктыўным было выступленьне дзьвюх дэкляматарак у сёлетнім канцэрце: Сьвятланы Зарэчнае, што прыбыла нядаўна зь Беларусі, ды харысткі й актыўнае ўдзельніцы грамадзкага жыцьця Вольгі Лукашэвіч з Кліўленду, якая даўно ўжо жыве ў Амэрыцы. Была гэта дэклямацыя-пераклік, сымбалічная сустрэча прадстаўнічак таго самага народу, разьдзеленага акіянам і палітычнай мяжой, але адзінага ў сваёй культурнай спадчыне й жаданьні свабоды.

„Замілаванасьць да роднае зямлі, — сказала з усхвалёванасьцяй і прыгожым літаратурным вымаўленьнем Сьвятлана Зарэчная, — да культурных традыцыяў свайго народу, імкненьне да свабоднага выяўленьня вызначае маладую творчую зьмену сучаснае Беларусі, адкуль некаторыя з нас — і я ў тым ліку — зусім нядаўна прыбылі. Як жаўранкі з роднага неба, сьледам за вамі, што прыбылі сюды раней — далятаюць да нас галасы маладых творцаў беларускае культуры, а сярод іх вершы таленавітае дзяўчыны з Палесься Жэні Янішчыц. Словамі вершу Жэні Янішчыц прамаўляе да нас усіх тут Беларусь у ейным змаганьні за сваю спрадвечную самабытнасьць.

Край мой сіні, казка вясновая,
Сэрцу любы і дарагі.
Як кучомкі дзядоў, зімовыя
Абкружылі цябе стагі.
Туманы наплывуць бялёсыя,
Закачаецца неба сінь —
І ўсплывуць над зялёнымі плёсамі
Жураўліныя касякі.
Праплываюць над зыркім верасам,
Над усьмешкамі і смугой.
Я ўпэўнена, хутка вернуцца
Да зялёных сваіх берагоў.
І дзядзькі, як стагі бухматыя,
Зноў гавораць: „Адлёт, глядзі..."
Край мой, песьня і мова матчына,
Ты на сьвеце такі адзін.

На словы гэтыя Вольга Лукашэвіч, стоячы з другога боку сцэны (з-за якое ў часе дэклямацыяў плылі гукі песьні „Люблю наш край"), адказвала вершам Сяргея Ясеня:

Land of forebears, of misty vision,
Ugly tyrant, and gracious song.
Bielarus sends to us her pilgrims
With the message our roots are strong.

Welcome sisters and welcome brothers!
Take our friendship! Give your hand!
In America freedom flowers
With a blossom from every land.

Пад узмоцненыя гукі песьні „Люблю наш край", сустрэўшыся на сярэдзіне сцэны ды ўзяўшыся за рукі, абедзьве дэкляматаркі зыйшлі са сцэны, праведзеныя шчырымі воплескамі ўзрушаных і ўдзячных суродзічаў.

Перад заканчэньнем канцэрту сп. Васіль Русак і сп-ня Надзя Кудасава перадалі старшыні арганізацыйнага фэстывальнага камітэту др. Вітаўту Кіпелю саматканую дзяружку, прысланую нядаўна зь Беларусі, у знак падзякі й прызнаньня ад супрацоўнікаў і грамадзтва за ягоную валатоўскую арганізацыйную працу, дзякуючы якой трэйці раз ужо адбылося гэтае вялікае беларуска-амэрыканскае сьвята.

Фіналам сёлетняга фэстывальнага канцэрту, пасьля масавага танцу „Пераплёт", было выкананьне ўсімі ўдзельнікамі супольна з заляй беларускага нацыянальнага гімну „Мы выйдзем шчыльнымі радамі" ды песьні „Божа, блаславі Амэрыку".

Янка Запруднік

СЬВЯТОЙ ПАМЯЦІ МІХАСЬ МАРОЗ

Дня 14 красавіка 1979 году на 64-ым годзе жыцьця адыйшоў неспадзявана ў вечнасьць наш дарагі сябра й прыяцель Міхась Мароз.

Народжаны й узгадаваны ў сялянскай сям'і ў мястэчку Жойдзішкі на Вялейшчыне, ведамым у беларускім руху перад Другой сусьветнай вайной із свайго змаганьня за беларускую мову ў каталіцкіх сьвятынях, малады Міхась спаткаўся й супрацоўнічаў з тамашнім пробашчам ксяндзом Вінцэнтам Гадлеўскім, які пазьней быў арыштаваны польскімі ўладамі. Міхась Мароз усёй душой уліўся ў гэтае змаганьне беларускіх сьвятароў і памагаў ім амаль праз усю сваю маладосьць.

Другая сусьветная вайна захапіла яго ў польскім войску. Папаўшы ў нямецкі палон, Міхась адразу скамунікаваўся зь Беларускім Камітэтам у Бэрліне й заснаваў у лягеры ваеннапалонных Беларускі Гурток ды памагаў сваім палонным суродзічам. Пасьля заканчэньня вайны ў 1947 годзе ажаніўся з Надзеяй Топчык і выехаў зь ёю ў Ангельшчыну. У 1948 годзе з дапамогаю іншых Беларусаў зарганізаваў у Брадфардзе акруговы Аддзел Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі, будучы выбраным першым ягоным старшынём. Хата ягоная сталася месцам, дзе спатыкаліся нова прыбылыя Беларусы ў Брадфард.

У 1955 годзе з жонкай і малой дачкой Ірэнкай пераехаў у Задзіночаныя Штаты й пасяліўся ў Чыкага. Тут уступіў у лік сяброў Згуртаваньня Беларусаў у штаце Ілінойс ды прыймаў актыўны ўдзел у беларускім грамадзкім жыцьці. Міхась быў працавітым і сумленным чалавекам. Моцна любіў сваю Бацькаўшчыну. Быў глыбака веручым. З Жойдзішак вынес вялікую любасьць да свайго заходня-каталіцкага абраду й вельмі шкадаваў, што не ўдалося зарганізаваць беларускай парахвіі ў гэтым абрадзе ў Чыкага.

Быў ён добрым сябрам, прыяцелем і суседам, і таму вялікая грамада Беларусаў і Амэрыканцаў разам із сям'ёй і а. Архімандрытам Уладзімерам праводзілі яго на вечны супачынак на могілкі Сьв. Вайцеха, дзе спачываюць ужо многія ягоныя суродзічы.

Малітваю „Ойча Наш" і рэлігійным гімнам „Божа, што калісь народы" разьвіталіся Беларусы із сваім дарагім сябрам.

Няхай яму будзе пухам гасьцінная амэрыканская зямля!

Нябожчык Міхась пакінуў у глыбокай жалобе жонку Надзею, дачку Ірэну й зяця Тамаша Гэрцаў.

Антон Беленіс

ПАРАХВІЯЛЬНАЕ СЬВЯТА Ў ГАЙЛЭНД ПАРКУ

Сёлета 13 травеня Парахвія Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парку ўрачыста адзначыла Дзень сваёй Патронкі. Урачыстую Божую Службу адправілі настаяцель Парахвіі а. Аляксандар Яноўскі, настаяцель Парахвіі Сьв. Тройцы ў Дораты пратаярэй а. Карп Стар і заступнік настаяцеля Катадральнага Сабору ў Брукліне а. Расьціслаў Войтанка. На сьвята прыбылі амаль усе парахвіяне ды зьехалася шмат гасьцей зь Нью Ёрку й ваколіцаў. Падчас Божае Службы прыгожа пяяў хор пад кіраўніцтвам сп. Барыса Данілюка.

На банкеце пасьля Божае Службы духавенства, гасьцей і ўсіх прысутных прывітаў старшыня Парахвіяльнай Рады сп. В. Лосік. Жанчынаў-матак прывітаў з нагоды Сьвята Маці сп. В. Дубяга ды запрапанаваў выпіць за іхнае здароўе тост і прапяяць ім „Дай Божа шмат год!"

Старшыня мясцовага Аддзелу БАЗА Пётра Кажура ў сваім прывітальным слове падзякаваў духавенству за прыгожую службу ды адзначыў вялікую ролю царквы ў жыцьці беларускага народу ды нашай парахвіі ў васаблівасьці. Ён прывітаў таксама прысутных старшыню Галоўнай Управы БАЗА А. Шукелайця, старшыню БІНіМ-у д-ра В. Тумаша, рэдактара газэты „Беларус" д-ра Ст. Станкевіча, рэдактара часапісу „Голас Царквы" М. Міцкевіча, нашага ведамага сьпявака П. Конюха, сп. Б. Даніловіча ды прадстаўнікоў іншых арганізацыяў.

Сп-ня З. Станкевіч гаварыла на тэму ролі маці ў узгадаваньні дзяцей і адзначыла ўвагу, прысьвечаную маці ў казанях а. Аляксандра й а. Расьціслава. Сп. Шукелайць напомніў пра часы сваіх візытаў у Жыровічах, якія былі сымбалем духовай магутнасьці Беларусі. Сп. Ул. Русак прыпомніў часы, калі ён разам із сваёй маткай з тысячамі вернікаў ішоў у Жыровічы. Іх усіх тады гасьцінна прыймалі ў прыдарожных вёсках.

Прысутныя адзначылі дзень нараджэньня сп. А. Дубягі прапяяньнем „Дай Божа шмат год!" Сп. Дубяга ўжо на працягу дзясяткаў год ахвярна дакумантуе ў сваёй мастацкай хватаграфіі жыцьцё парахвіі й усяе беларускае калёніі ў Нью Джэрзі.

На заканчэньне банкету а. К. Стар падзякаваў прысутным за іхную моцную лучнасьць зь Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквой ды запрасіў усіх на гэткае-ж парахвіяльнае сьвята ў Дораты.

Р. В.

СЛАВУТЫЯ СМУРГОНІ: КАЛІСЬ І СЯНЬНЯ

Ехаў я раз ад Кіяны
Ды ў Смургоні і не п'яны,
І даехаў на Ваўкелы,
А конь добры быў — мой белы.

„Здарэньне" —
Францішак Багушэвіч

Хто з чытачоў ня чуў пра Смургоні й славутыя смургонскія абаранкі! Думаю, што такога ня знойдзецца. А некаторыя з чытачоў і прыяжджалі калісь у Смургоні на кірмаш. Аднак сяньня ўжо забабонны дзядзька-селянін, які быў-бы пазбаўлены сваёй собскай гаспадаркі й зашаны прымусам у калгас, ня мог-бы ехаць у Смургоні сваім канём — ні белым, ні якім іншым — як за часоў Багушэвіча, бо яго ў яго ня было-б: усіх коней бальшавіцкая ўлада даўно вывела, забраўшы іх ад гаспадароў у калгасы, у якіх бальшыня зь іх была замораная голадам. Калісь, перад Першай і Другой сусьветнымі войнамі ў Смургонях адбываліся кожны тыдзень вялікія кірмашы, на якія зьяжджалася мноства народу з усіх бакоў — з блізкіх і далёкіх вёсак. Сяньня, калі хто-небудзь з калгасьнікаў і мае што-небудзь прадаць із свайго маленькага прысядзібнага ўчастка, дык яму трэба якнебудзь дабрацца да аўтобусу, каб ім даехаць да Смургоняў. Няма ведама, як дабіраюцца людзі з далейшых ад аўтамабільнай дарогі вёсак.

З чароўна-рамантычнага калісь Залесься ў прамыслова-гандлёвыя Смургоні — 12 кілямэтраў. Туды вядзе адна дарога на паўночны захад па раўніне, уздоўж левага берагу Вяльлі — шлях Менск-Вільня, які адразу за Залесьсем ідзе каля вёскі Міхневічы, над якой узвышаецца мураваная зь бела-шэрых каменьняў царква, а пару кілямэтраў далей каля нічым няпрыкметнай (хіба толькі тым, што там знаходзіцца Смургонскі камбінат сілікатабэтонных вырабаў) вёскі Белая. Ад Белай аж да самых Смургоняў няма ніякіх населеных пунктаў. Пару кілямэтраў на паўдзённы захад ад шляху й чыгуначнай лініі, якая ідзе паралельна зь ім у Вільню, і на поўдзень ад Смургоняў ляжыць вёска Шутавічы, зь якой выйшла некалькі беларускіх патрыётаў і нацыянальна-культурных дзеячоў, як ксёндз Віктар Шутовіч, няўтомны змагар за родную мову ў каталіцкіх сьвятынях у б. Заходняй Беларусі пад Польшчай, мгр. Янка Шутовіч, рэдактар і выдавец беларускага літаратурнага часапісу „Калосьсе", што выходзіў у другой палавіне трыццатых гадоў у Вільні, а пазьней дырэктар ведамага віленскага Беларускага Музэю імя Івана Луцкевіча, і Альфонс Шутовіч, бурмістр Смургоняў падчас нямецкай акупацыі ў вапошнюю вайну. Недалёка Смургоняў дарога колькі разоў лагодна ўздымаецца й спускаецца па нявысокіх узгорках. Адзін зь іх завецца Дзэвіч-Гара. Назоў паўстаў ад таго, што калісь у гэным месцы была знойдзеная нямедама кім забітая маладая прыгожая дзяўчына. Перад уездам у Смургоні да апошняй вайны стаяла табліца з намаляваным на ёй стаячым на задніх лапах мядзьведзем, трымаючым меч упярэдніх лапах — гэрбам гораду. Галоўная вуліца — Віленская (цяпер Савецкая) — перасякае рэчку Гервятку, якая плыве цераз Смургоні й праз два кілямэтры на поўнач ад гораду ўпадае ў Вяльлю.

Смургоні былі ўжо ведамыя ў 15-ым стагодзьдзі як мястэчка ў Ашмянскім павеце Віленскага ваяводзтва, якое належала да Зяновічаў. У 16-ым стагодзьдзі ў Смургонях быў пабудаваны ведамы, абаронная тэту, кальвінскі збор (які пазьней стаўся каталіцкім касьцёлам, потым праваслаўнай царквой, а пасьля Другой сусьветнай вайны ўзноў — касьцёлам), папяровая мануфактура, школа, шпіталь. Зь першай палавіны 17-га стагодзьдзя Смургоні былі собскасьцяй князёў Радзівілаў, а пазьней графоў Пшэзьдзецкіх. У гэным-жа стагодзьдзі ў Смургонях была заснаваная Радзівіламі ведамая „Смургонская акадэмія" — дрэсіроўка мядзьведзяў, у якой іх вучылі „танцаваць", барукацца, кланяцца, пасьля чаго павадыры, якіх звалі мядзьведнікамі, вадзілі іх па кірмашох ня толькі ў межах Рэчыпаспалітай, а пазьней Расейскай імпэрыі, але й у замежжы — у Нямеччыне, Вугоршчыне й іншых краёх Эўропы. Падчас Паўночнай вайны, у якой кароль Рэчыпаспалітай Аўгуст II Саксонскі быў саюзьнікам расейскага цара Пятра І-га ў ягонай вайне із Швэцыяй, швэдзкі кароль Кал XII на чале сваіх войскаў, заняўшы ў 1707 годзе Горадню, Ліду, Смургоні, змусіў расейскія войскі пасьпешна адступіць аж за Дняпро. У Смургонях тады была нейкі час ягоная галоўная гаспода. Пасьля 3-га падзелу Рэчыпаспалітай у 1795 годзе й прылучэньня Віленскага ваяводзтва з усёй заходняй часткай Беларусі да Расеі Смургоні былі валасным мястэчкам Віленскай губэрні. У Смургонях, адступаючы ад Масквы, у лістападзе 1812 году, Напалеон пакінуў сваю абмарожаную раньнімі маразамі армію, адкуль да Вільні яго эскартавалі верныя польскія ўланы Дунін-Вансовіча.

Смургонцы пазьней ня раз паўставалі супраць расейскага царскага дэспатызму. У часе Лістападаўскага паўстаньня 1831 году гэраічна змагаўся зьвіш двухтысячны конны аддзел „дэспаратаў", зарганізаваны собсьнікам Смургоняў, графам Канстантынам Пшэзьдзецкім. У рэвалюцыі 1905 году Смургоні, галоўным чынам работнікі мясцовых гарбарняў, прыймалі самы дзейны ўдзел. На „усмирение мятежа" на дапамогу мясцовай паліцыі зь Вільні была прысланая казацкая сотня, а потым рота пяхоты.

У канцы мінулага й напачатку 20-га стагодзьдзя Смургоні былі буйным цэнтрам гарбарскай і швейнай прамысловасьці. У 1904 годзе ў Смургонях, якія налічвалі тады 10 тысячаў жыхароў, было 20 гарбарскіх заводаў, вырабы якіх разыходзіліся па ўсёй Расейскай імпэрыі. Бацька ніжэйпадпісанага, якога Расейцы, забраўшы ў войска, завезьлі служыць аж у Омск на Сібіры, казаў, што бачыў на кажухох, якія выдавалі салдатам-вартаўнікам у лютыя сібірскія маразы надзьвацъ паверх мундзіраў, клеймо — „Смаргонь". Апрача гэтага, у пякарнях гораду выпякаліся славутыя на ўсю Віленшчыне, але й далёка паза еймімі межамі смургонскія абаранкі. У горадзе было вельмі шмат розных крамаў.

У Першую сусьветную вайну Смургоні былі амаль цалкам разбураныя. Блізка каля іх даўжэйшы час праходзіла лінія фронту. Страхлялі з двух бакоў, бо горад быў паміж нямецкай і расейскай перадавымі лініямі, як-бы на нічыей зямлі. Нейкім цудам уцалелі старадаўні касьцёл (б. кальвінскі збор) на Віленскай вуліцы й царква на Рынкавым пляцы ў цэнтры гораду. Першыя гады пасьля вайны людзі жылі ў зямлянках. Мала-памалу горад адбудаваўся. Гарбарні адбудаваныя ня былі, але крамы адчыніліся й абаранкі ў пякарнях выпякаліся ў меншай колькасьці ўзноў. Была заснаваная польская сярэдняя гандлёвая школа, якая праіснавала да Другой сусьветнай вайны. Пасьля прыходу бальшавікоў у верасьні 1939 году й да прыходу Немцаў у чырвені 1941 году былі дзьве агульнаадукацыйныя сярэднія школы (дзесяцігодкі): беларуская і расейская.

Зь першых дзён польска-нямецкай вайны ў верасьні 1939 году, якой распачалася Другая сусьветная вайна, з паліцаў смургонскіх крамаў зьнікла соль і шмат іншых неабходных тавараў, а з прыходам бальшавікоў у гэным-жа верасьні зачыніліся й самыя крамы. А ў вадчыненых савецкіх дзяржаўных крамах паліцы былі амаль зусім пустыя: апрача чорнага, грубога памолу й дрэнна спечанага, цяжкага як цагліна хлеба, сярнічак і груба пасечаных сьцебляў тытуну, г. зв. „карашкоў", у іх больш нічога нельга было купіць. Прамысловых тавараў таксама амаль ня было зусім, а калі вельмі рэдка й зьяўляліся, дык у вабмежаванай колькасьці й вельмі нізкай якасьці. На сялянаў былі наложаныя непасільныя прымусовыя нормы вырубкі й вывазу лесу да Вяльлі на сплаў у Нямеччыну й страшэнна высокія падаткі — грашовыя й у натуры, г. зв. „пастаўкі" збожжа, лёну, сена, мяса, малака й яек. Ня стала шматлюдных кірмашоў, ня было чаго прадаваць і купляць. І толькі дзеля таго, каб здабыць грошай на аплату падаткаў і куплю самых неабходных рэчаў, як соль, сярнічкі й карасіна, сяляне былі вымушаныя прывозіць што-небудзь прадаць з харчовых прадуктаў, пераважна сала й масла. Калі дадаць да гэтага тэрор НКВД — арышты й вываз у Сібір ды прымусовы ўдзел у розных абрыдлых агітацыйных мітынгах і прапагандавых лекцыях, дык жыцьцё стала немагчымым. І людзі ў роспачы казалі: „Як-жа далей жыць?"

З прыходам Немцаў у чырвені 1941 году польскія элемэнты ў Ашмяншчыне, захапіўшы самаўрадавую адміністрацыю ў свае рукі й зарганізаваўшы сваю паліцыю, павялі дзікі тэрор супраць беларускага нацыянальнага актыву, удаючы Беларусаў Немцам як „камуністых". У Смургонях і ў Смургонскім раёне бушавалі фольксдойч з Пазнаншчыны Вольтман і ягоны памагаты Коло. У вёсцы Шутавічы іхнай паліцыяй быў арыштаваны Вайцех Шутовіч, які ніколі не вярнуўся. Хадзілі чуткі, што яго патаемна замардавалі. Быў таксама арыштаваны Юстын Мурашка, актыўны Беларус яшчэ з часоў „Нашай Нівы" й Першага Ўсебеларускага Кангрэсу, кааператыўны дзеяч, не зважаючы на тое, што ён быў у часе творанай Палякамі г. зв. „Сярэдняй Літвы" віцэ-старастам Ашмянскага павету. Пазьней, улетку 1943 году, польскія-ж тэрарысты з „Арміі Краёвай" замардавалі на Лідчыне Юльяна Саковіча, які паходзіў із заможнай сялянскай сям'і спад Крэва ў Смургонскім раёне. Калі ў восені 1941 году ў Смургоні прыехаў зь Вялейкі беларускі дзеяч Аляксандар Калодка, арганізатар беларускай паліцыі ў Вялейскай акрузе, у складзе якой былі тады Смургоні, арыштавалі й яго, але зьнішчыць яго ім не ўдалося.

Арышт Калодкі спрычыніўся да канца іхнага тэрарыстычнага самаўладзьдзя: яны самі былі на некаторы час арыштаваныя. Дзякуючы захадам Аляксандра Калодкі ў Смургонях заіснавала беларуская адміністрацыя й паліцыя: начальнікам Смургонскага раёну, бурмістрам гораду Смургоняў і камендантам паліцыі сталі Беларусы. Міравым раённым судзьдзём быў таксама Беларус, стары юрысты Стацкевіч. Ён-жа быў і кіраўніком раённага аддзелу Беларускай Народнай Самапомачы. Ува ўсім раёне школы сталі беларускімі. У Смургонях была аднолькавая, але ўжо як беларуская, сярэдняя гандлёвая школа, галоўна дзякуючы захадам мясцовага адваката Капусьцінскага, які стаў еймым дырэктарам. На пачатку 1942 году Смургоні наведаў галоўны інспэктар беларускага школьніцтва зь Менску ксёндз Вінцэнт Гадлеўскі й правёў, разам зь мясцовым школьным інспэктарам Янчуковічам, раённую настаўніцкую канфэрэнцыю. Але ўжо пад вясну 1942 году, на ўпорыстыя дамаганьні Лятувісаў, Немцы далучылі Смургоні й частку Смургонскага раёну зь гістарычным Крэвам да Генэральнага Камісарыяту Літувы, дазволіўшы, аднак, на далейшае існаваньне беларускага школьніцтва.

(Заканчэньне на 8-ай бач.)

ХРАМАВОЕ СЬВЯТА Ў БЕЛАРУСКАЙ ПРАВАСЛАЎНАЙ ПАРАХВІІ Ў ЧЫКАГА

У нядзелю 6 травеня сёлета ў Беларускай Праваслаўнай Парахвіі Сьв. Юр'я ў Чыкага адбылося храмавое сьвята. Упяршыню на гэтае сьвята прыбыў Мітрапаліт Гэрманос, Грэк, які прыляцеў самалётам яшчэ ў пятніцу 4 травеня, а ў суботу 5 травеня была ім адпраўленая вячэрня.

У нядзелю а 10-ай гадзіне раніцы з дыяканам Вячаславам Ільчуком спаткаілі Уладыку з працэсіяй пры парахвіяльным доме. У царкве з хлебам і соляй спаткаў Уладыку Мікалай Латушкін і настаяцель Парахвіі Архімандрыт Язэп з крыжам. Царкоўны хор пад кіраўніцтвам рэгента Ўсевалада Барышкевіча цудоўна выконваў урачыстыя малебны.

Закончыўшы Літургію й Малебен, усе прысутныя ў царкве былі запрошаныя на абед у царкоўную залю, які падрыхтавала Сястрыцтва на чале з Марыляю Каленік. За абедам прамаўляў Уладыка й прадстаўнікі Царкоўнай Управы. Самадзейны дзявоцкі хор прапяяў некалькі беларускіх народных песьняў. А ў канцы ўсяго была праведзеная лятарэя, на якой быў разыграны велясыпед. Разыходзіліся людзі з добрым пажаданьнем: усім дачакацца сустрэцца й супольна маліцца й у наступным годзе.

Архімандрыт Язэп

ЯШЧЭ ПРА 25 САКАВІКА Ў АДЭЛЯЙДЗЕ

У сьвятыні БАПЦ, што красуецца на зьмешчаным вышэй фотаздымку, адбывалася царкоўная частка сьвяткаваньня 61-ых угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі ў Адэляйдзе ў нядзелю 25 сакавіка сёлета, пра што пісаў у папярэднім нумары нашае газэты Янка Яр. З тэхнічных прычынаў згаданы фотаздымак беларускае царквы ня быў зьмешчаны ў папярэднім нумары нашае газэты, а дзеля гэтага зьмяшчаем яго цяпер тут. Гэтая царква зьяўляецца аб'ектам нацыянальнай гордасьці нашых суродзічаў у Адэляйдзе, пра што чытачы могуць шырэй даведацца ў згаданым артыкуле Янкі Яра ў папярэднім нумары „Беларуса".

УГОДКІ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ БЕЛАРУСІ Ў МАНТРЭАЛІ

Рыгор, Гэлена й Ларыска Хрэноўскія дэклямуюць верш Алеся Гаруна „Ты мой брат, каго зваць Беларусам"

Фота Янкі Сурвілы

Беларускае грамадзтва Монтрэалю й ваколіцаў належна адзначыла 61-ыя ўгодкі абвешчаньня незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі ў нядзелю 8 красавіка сёлета. З гэтае нагоды ў залі Мартынвэйл Скул, упрыгожанай беларускім гэрбам і нацыянальнымі сьцягамі беларускім і канадыйскім, адбылася ўрачыстая Акадэмія, на праграму якое скляліся прынагодны даклад і мастацкая частка. Пры ўваходзе ў залю дзяўчаты ў нацыянальных вопратках пюшпілялі наведвальнікам беларускія сьцяжкі й раздавалі інфармацыйную літаратуру.

Кіраваў Акадэміяй арганізатар сьвяткаваньня сп. Анатоль Хрэноўскі. Прывітаўшы прысутных, ён папрасіў прыбылага з Таронта Высокадастойнага Архіяпіскапа Мікалая сказаць малітву. Уладыка Мікалай прачытаў прыгожую малітву, пасьля якое зрабіў колькі глыбокіх рэлігійна-патрыятычных разважаньняў, зьвязаных з днём незалежнасьці Беларусі. Даклад на тэму „25-ы Сакавік — сьвята нацыянальнай годнасьці" прачытаў сп. Янка Сурвіла.

У мастацкую частку праграмы ўвайшлі выступленьні дзяцей і моладзі. Рыгор, Гэлена й маленькая Ларыса Хрэноўскія прадэклямавалі верш Алеся Гаруна „Ты мой брат, каго зваць Беларусам". Антон Хрэноўскі із сваім настаўнікам музыкі выканалі на акардыёнах „Люблю наш край", „Васілёчкі", й „Лявоніху". Рыгор Хрэноўскі акампаньяваў да „Лявонісі" на бубнах. Далей, дзяўчаты Юльянка Грыцук і Ганя ды Паўлінка Сурвілы прапялі тры песьні: „Ой, рэчанька, рэчанька", „Люблю наш край" і „Ў суботу Янка", а Ганя Сурвіла выканала солё, пры акампаньямэньце на клярнэце сваё сястры Паўлінкі, песьню „Ах ты Нёман, рака". Усе выступленьні былі цёпла вітаныя й шчыра ўзнагароджаныя прысутнымі. Акадэмія закончылася беларускім нацыянальным гімнам „Мы выйдзем шчыльнымі радамі".

Пасьля Акадэміі адбылося прыняцьце, умела падрыхтаванае спадарынямі Крыстынай Хрэноўскай і Жэняй Лашук. У сардэчнай атмасфэры ажыўленыя гутаркі старых і новых знаёмых зацягнуліся да позьняга вечара. Тут можна было пачуць і глыбака філязофічныя беларускія народныя прыказкі ды прыпеўкі ад адные старэйшае Беларускі, якіх у яе цэлыя скарбы: „і на дзесяцёх валовых скурах ня сьпісаць", — казала яна. Багатая яна таксама ўнукамі й праўнукамі.

Расставаліся ўсе з пастановай у наступным годзе прысьвяціць яшчэ больш увагі адзначэньню беларускага нацыянальнага сьвята.

Язэп Вішневіч

АД РЭДАКЦЫІ

Наступны 267-ы ліпеньскі нумар газэты „Беларус" у васноўным будзе прысьвечаны 97-ым угодкам ад нараджэньня найвялікшага беларускага паэты ЯНКІ КУПАЛЫ.

СЛАВУТЫЯ СМУРГОНІ: КАЛІСЬ І ЦЯПЕР

(Заканчэньне з 7-ай бачыны)

Пасьля савецка-партызанскага й нямецкага тэрору, з паўторным прыходам бальшавікоў у ліпені 1944 году цераз Смургоні, як усюды на ўсёй Беларусі, пракаціўся крывавы вал савецкага сьмершаўскага тэрору. Шмат людзей было арыштавана, а яшчэ больш мужчынаў было забрана ў штрафныя батальёны на загубу на перадавых лініях фронту. Сялянства было пагалоўна загнанае гвалтам у ненавісныя прыгонныя калгасы.

Сяньня ў Смургонях, паводля Беларускай Савецкай Энцыкляпэдыі, налічваецца адзінаццаць з палавінаю тысячаў жыхароў (у 1973 годзе). Існуюць наступныя прадпрыемствы: лесазавод (тартак), завод масла й сухога малака, раённае аб'еднаньне Сельгастэхнікі й спэцыялізаванае аддзяленьне Сельгастэхнікі, камбінат бытавога абслугоўваньня, цэх мэталявырабаў, лясгас (прадпрыемства лясной гаспадаркі). Будуюцца камбікормавы завод і лёназавод. Ёсьць тры сярэднія школы (поўнае ўсе яны расейскія), школа-інтэрнат, школа рабочай моладзі, завочная школа, дзіцячая музычная й дзьве спартовыя школы, пяць дашкольных установаў, Дом Культуры, кінатэатр, тры бібліятэкі, бальніца. Ёсьць ня толькі, як водзіцца, помнік „усепрысутнага" Леніна, але й „удзельніцы рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі В. К. Сінкевіч" ды... нейкаму расейска-савецкаму душагубу „чэкісту А. С. Іванову", а таксама помнік і мэмарыяльная дошка „на ўшанаваньне памяці савецкіх воінаў, якія загінулі ў баёх за Смургоні".

У Смургонскім раёне, 24 кілямэтры на паўдзённы захад ад Смургоняў, ляжыць вёска Кушляны, у якой знаходзіцца дом, у якім жыў, пісаў свае творы й памёр Вацлаў Багушэвіч, беларускага нацыянальнага адраджэньня — Францішак Багушэвіч.

Уладзімер Брылеўскі

БЕЛАРУСКІ ХОР СЬПЯВАЕ Ў СЭРБСКАЙ ЦАРКВЕ

Гэта было ў Адэляйдзе 20 траўня ў нядзелю сёлета пападўні ў сэрбскай царкве Сьв. Савы на Мэры стрыт, Гіндмарш, Паўдзённая Аўстралія, на ўрачыстай Всесьвяльнай Службе. Хаця было гэта напрыканцы аўстралійскай восені, аднак дзень удаўся нязвычайна сонечны. Царква была перапоўненая народам, людзі стаялі ўсярэдзіне царквы й на дварэ, а было іх каля 500 чалавек.

Таінства Сьвятога Вянчаньня было выкананае Япіскапам Пятром із Сыднэю ў суслужэньні а. Георга із Сыднэю й настаяцеля царквы Сьв. Савы а. Пяткі з Адэляйды з удзелам беларускага царкоўнага хору БАПЦ парахвіі Сьв. Апосталаў Пятра й Паўла з Адэляйды.

Мы харыстыя былі вельмі задаволеныя й рады былі прыняць супольны ўдзел пры вянчаньні. Ніжэй падаю нашыя прозьвішчы: сапраны — Дзіна Сухаверха, Галіна Кандрусік, Матушка Марыя Сітнік, Вера Калесьнікові; альты — Вольга Бурнос і Вольга Кульніч; басы: Кастусь Ранцэвіч, Уладзімер Акавіты, Васіль Яновіч; тэнары — Міхась Бурнос і Уладзімер Калесьніковіч.

Міхась Бурнос

ДВА ВЯСЕЛЬЛІ ДОЧАК БЕЛАРУСКАЎ

Сёлета 5 травеня ў украінскай каталіцкай царкве ў Галівудзе ў Каліфорніі адбыўся шлюб Анны Марыі, дачкі Беларускі Валі Шэлест і Багдана Стусаў з Гэры Джо Вуд. Прыгожа сьпяваў хор ведамага дырыгента сп. Божыка. Як на шлюбе, гэтак і на прыняцьці ў Украінскім Цэнтры захоўваліся ўкраінскія народныя традыцыі.

27 травеня ў расейскай царкве ў Галівудзе адбыўся таксама ўрачысты шлюб Тамары, дачкі Беларускі Ганны й Пятра Кузьмянкоў. Прыняцьце адбылося ў амэрыканскім рэстаране ў вельмі прыгожай акаліцы гораду. На абодвых вясельлях запрошаныя Беларусы зьлажылі маладым парам свае найлепшыя пажаданьні.

Н.

ПАДЗЯКА

Беларускі Інстытут Навукі і Мастацтва выказвае шчырую падзяку а. Аляксандру Яноўскаму, сп. Лявону Сільвановічу й сп-ні Тамары Кольбе за падараваную Інстытуту імі выканаваную насьценную этнаграфічную карту Беларусі.

МАЧЫЛА, АЛЕ НЯ ВЫМАКЛА...

Калі ў сувязі з трэйцім фэстывалем беларускага мастацтва ў Амэрыцы згадваецца дождж ці імжака, дык нашто грашыць, нарабіў нікчэмнік шкоды. Навет наш паважаны сьвятар зь Лёндану ў Ангельшчыне запрашаў нас усіх пакінуць амэрыканскую імжаку й непагоду ды перасяліцца ў Лёндан, дзе „выдатная пагода". Дожджык выпалаксаў спартовыя гульні з праграмы дый шмат людцаў, войнкуўшы й ахнуўшы, на гэную добра сплянаваную паказуху не зьявілася. Згадаўшы адзін выпадак зь генэралам Патонам падчас наступу ў Ардэнах, я намагаўся пераканаць нашых сьвятароў, каб за пагоду памаліліся. Ведама-ж, мне, грэшніку, ня трэба ведамыя хады да ўлады нябеснай.

Адылі, ня так яно было дрэнна, навет моладзь „Лявоніху" раз на дварэ танцавала. І можа ўсё-б абыйшлося, імжа ці што, абы на галаву ня лілося. Але трэба-ж было (гэта ўжо канчаючы даўгі й прыгожы канцэрт) засьлявадь, што „выйдзем шчыльнымі радамі"...

Ці не пачуў хто на небе гэны занадта ўпэўнены голас і, мусіць, сказаў нешта наводля:— Ага! Выйдзеце спад страхі? Ды яшчэ шчыльнымі радамі? Паглядзім...

І тады нешта зьверху адчынілася й хлынула сьцюдзёнай лявінай на галовы тым, што выйшлі. Пра якія там ужо „шчыльныя рады" магла мова быць.

У шырокай палатцы Натальля Арсеньнева як мага падпісвала аўтографы на сваёй прыгожа выдадзенай кнізе. Зьверху пачынае капаць, цягне збоку разам з дождам скразьняк, але рука паэткі ні на часіну ня спыняецца. Людзі сьпяшаюцца дамоў, а пасьля на баль ці заўтра ў сьвятыні.

Пра выдатныя дасягненьні фэстывалю, пэўне-ж, напішуць упаўнамочаныя (праўда, Рэдактар?), а я тут з боку прыпёку, з тым сім.

Дасягненьні патрабуюць натугаў. Дзеля прыкладу возьмем нашага саламянага (таго, што із саломы цацы робіць) мастака Міколу. Жыве ў Лёндане (антарыйскім) знача, гэны самы мастак. Запрасілі яго на той далёкі кірмаш. Налажыў ён аграмадны воз кулявой саломы, парубнём прыціснуў, запрог каня й спануке яго. Но-о-о! —крычыць. Конь ані зь месца, бо пабеларуску не разумее. Дзе тут ужо навучыш.

Пераладаваў тады пару снапоў у аўта й аж у Стамфард дабраўся. Адтуль нейк не заблудзіў і ажно ў Нью Ёрк аўтабусам. Паведаміў старшыню фэстывалю й чакае. А гэны, прыехаўшы, на Міколу чакае. Гэтта-ж адзін аднаго непадалёк, яйБогу. Так гадзіну прастаялі дарэмна. Не рагачыце, дзядзька Якубаў некалі-ж і ў Вільні заблудзіўся, дык чаму нельга ў Нью Ёрку...

У гэнай агульнай, вялізнай сустрэчы, што выявілася мастацтвам народу нашага, адбыліся тысячы іншых, малых сустрэчаў. Нам давялося ў спадарства Шведаў затрымацца. Сонька, тая самая, што выратавала ад поўнае сьмерці свайго Пятра, і тая, што — паводля Антона, — найлепш суп у Саўт Рывэры варыць, апавядае, як ейны меншы ў ваенную акадэмію Вэст Пойнт дабраўся. Маладзец. Бачым здымкі, адну зь іх каля помніка нашаму сурозічу Касьцюшку, які тут некалі будовай умацаваньняў займаўся й спанукаў Амэрыканцаў, каб ваенную школу залажылі. У Вэст Пойнт ведаюць, што Касьцюшка — Беларус, але, — жартуюць, — Беларусы яго прагналі, дык да Палякаў пайшоў. Маці ганарыцца й другім, старэйшым Колем, які з ваенкае флёты вярнуўся. Шэсьць гадоў служыў ці болей. Паказвае нам прасьветленыя на экране здымкі з усіх кутоў сьвету. Цікавае гэта, асабліва пра сутычкі з „магутнай" эсэсэрыяй на розных дажджынях і шырынях.

Цешыцца наш флярыдзкі карэспандэнт парыскага часапісу, што адразу сустрэў двух ведамых пісьменьнікаў — беларускага й расейскага. А ў залі пад царквой у Гайлэнд Парку наш прыяцель інфармуе прысутных пра намеры „Современника". Яму адудзячваюцца бурнымі воплескамі, а ў ваднаго з найбольш старэйшых і заслужаных дзеячоў сьлёзы ў вачох.

— Дайно вось такое хацеў паччуць. Памажы вам, Божа!

Ад саўт-рывэрскіх дзьвярэй да царквы на Атлянтык авэню занадта далёка, каб справіцца ў нядзелю мог, дык не давялося быць на адкрыцьці выставы мастака Міхася Наўмовіча. Шкадую.

Моладзь паказала сябе надзвычайна на сцэне. За гэта падзяка ёй вялікая. Няхай-бы гэтыя фэстывалі сталіся традыцыяй!

Ведама-ж, мусілі прысутнічаць на гэтым сьвяце беларускага мастацтва вушы й вочы із „зоны". Даняслі. На паняволенай бацькаўшчыне зрабілі чужыну, дык мы на чужыне мусім трымаць-падтрымліваць бацькаўшчыну, ейную культуру.

Найбольшая радасьць прылящела да нас бязьне з Канады ў аўторак вечарам. Нарад наш паразумнеў і прагнаў ад стырна краіны ведамага нікчэмніка Трудо, што нарабіў за адзінаццаць гадоў гэтак шмат шкоды. Але, дзякуй Богу, усялякай дрэні прыходзіць канец!

Дык да наступнага фэстывалю!

А. Акула

ВЫБАРЫ Ў ЭЎРАПЕЙСКІ ПАРЛЯМАНТ

Паміж 7 і 10 чырвеням сёлета народы 9-ці Заходня-Эўрапейскіх краінаў: Бэльгіі, Вялікабрытаніі, Галяндыі, Даніі, Заходняй Нямеччыны, Ірляндыі, Італіі, Люксэмбургу й Францыі выбіраюць першы раз у гісторыі Міжнародны Парлямант.

У Парляманьце будзе 410 паслоў, зь якіх на Вялікабрытанію, Заходнюю Нямеччыну, Італію й Францыю прыпадае па 81 паслоў, на Галяндыю 25, на Бэльгію 24, на Данію 16, на Ірляндыю 15 і на Люксэмбург 6. Паслы будуць выбраныя на 5 гадоў. Жыхарства гэтых дзевяцёх краёў цяпер выносіць 260 міліёнаў чалавек, зь якіх 180 міліёнаў з правам голасу. Інаўгурацыйнае паседжаньне Парляманту адбудзецца ў аўторак 17 ліпеня ў Эўрапейскім Палацы ў Штрасбургу.

У Вялікабрытаніі, дзе 3 травеня адбыліся агульныя выбары, вялікага энтузыязму не праяўляецца. Першыя павялі перадвыбарную кампанію г. зв. „адлучаныя Эўрапейцы", г. зн. выхадцы з краёў Усходняе Эўропы. Нацыянальныя арганізацыі гэтых краёў аб'ядноўваюцца ў Эўрапейскім Камітэце Лучнасьці. Згуртаваньне Беларусаў у Вялікабрытаніі ёсьць адным із заснавальнікаў гэтага Камітэту.

У чацьвер 10 травеня стараньнямі гэтага Камітэту, у супрацоўніцтве з брытанскай сэкцыяй Эўрапейскага Руху, арганізацыяй, мэтай якой ёсьць дасягненьне палітычнага адзінства краёў, што ўваходзяць цяпер у Супольны Рынак, а ў будучыні ўсіх эўрапейскіх краёў, быў наладжаны масавы мітынг у Клюбе Лібэральнай Партыі ў Лёндане. Заля мітынгу была ўдэкараваная сьцягамі нацыянальнасьцяў, што ўваходзяць у Камітэт, у тым ліку й беларускім сьцягам, а над трыбунамі відвеўся вялікі лёзунг: „Памятайце пра Ўсходнюю Эўропу". Кіраваў мітынгам лёрд Чэлвуд і ўсіх разам выступала 12 прамоўцаў: ад Эўрапейскага Руху, ад Лібэральнай Партыі, ад Эўрапейскага Камітэту Лучнасьці й ад некаторых нацыянальных арганізацыяў. На беларускую тэму прамаўляў сакратар Англа-Беларускага Таварыства Гай дэ Пікарда.

Прамоўцы падчырквалі, што перыяд, калі Задзіночаная Эўропа была эканамічным гігантам, а толькі падростакам у палітычным сэнсе, канчаецца. Эўропа пачынае выходзіць на сусьветную арэну, як паважная палітычная сіла. Хутка да Задзіночанай Эўропы далучацца Гішпанія, Грэцыя й Партугалія. Вонках застаецца толькі Скандынавія й Усходняя Эўропа. Заходняэўрапейскія палітычныя дзеячы ўважаюць, што Ўсходняя Эўропа павінна прылучыцца да Задзіночанай Эўропы й што гэта напэўна станецца.

П. Н.

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

За папярэдні пэрыяд (у травені 1979) наступілі ў касу нашае газэты падпіска й наступныя ахвяры на Выдавецкі Фонд „Беларуса":

І. ЗША:

Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1. М. Рагуля	$ 100.00
2. Аддзел БАЗА ў Клўленьдзе за 2 клішы	30.00
3. В. і М. М.	25.00
4. Л. Кавалёў	20.00
5. М. Чатырка	20.00
6. а. Карп Стар	20.00
7. Н. Жызьнеўскі	20.00
8. М. Грэбень	20.00
9. Беларускі Грамадзкі Цэнтр у Саўт Рывэры за абвестку	20.00
10. Я. Бруцкі	15.00
11. Сп-ня З. Шчорс	10.00
12. а. Д. Ясько	10.00
12. П. Конюх	10.00
Разам:	**$ 220.00**

ІІ. КАНАДА:

А. Заплачана Адміністратару „Беларуса" ў Канадзе сп. Антону Маркевічу:

1. Сп-ня О. Грыцук	$ 20.00
2. М. Бавадн	15.00
3. М. А.	12.00
4. Н. С.	12.00
5. А. Варэйка	10.00
6. Б. Кірка	10.00
7. В. Харэвіч	6.00
8. А. Высоцкі	5.00
Разам:	**$ 90.00**

Б. Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1. Я. Сурвіла	$ 50.00

ІІІ. АЎСТРАЛІЯ:

А. Заплачана сп. П. Трысмакову:

1. П. Пачопка	$ 21.00
2. К. Станкевіч	21.00
3. П. Трысмакоў	9.74
Разам:	**$ 51.74**

Б. Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1. Я. Ролсан за клішу	$ 11.10
2. Ул. Пацко (праз М. Зуя)	10.96
Разам:	**$ 22.06**

IV. ШВЭЦЫЯ:

1. Беларускае Таварыства ў Скандынавіі	$ 50.00

V. ФРАНЦЫЯ:

1. М. Наўмовіч	$ 20.00

VI. НЯМЕЧЧЫНА:

1. Сп-ня Люба Асадчая	$ 10.00

VII. ДАДАТКОВА З КАНАДЫ:

1. Д-р Б. Рагуля (канад.)	$ 120.00
2. В. Прыстаўка .... (канад.)	$ 10.00
У пераліку на валюту ЗША	**$108.50**

Усяго разам у травені 1979: $622.30

Усім тым, што прыслалі грошы, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса" выказвае шчырае беларускае дзякуй!

УВАГА! УВАГА!

Асобы, якія атрымліваюць газэту „Беларус" ад сп. Б. Даніловіча, павінны прысылаць падпіску й ахвяры яму, выпісваючы чэкі на ягонае імя й перасылаць на ягоны адрыс:

Mr. B. Danilovich
303 Howard Street
New Brunswick, N. J. 08901
Адміністрацыя газэты „Беларус"